

TARIMDA KADIN VE GENÇ

İSTİHDAMININ GÜÇLENDİRİLMESİ

Durum Analizi ve Öneriler

skdTürkiye

ALARKO

Değerin Yeni Tanımı

İş Birliğiyle

Aralık 2025

Proje Lideri

Destekleyenler

İçindekiler

1. SKD Türkiye Hakkında	4
2. Künye	5
3. Yönetici Mesajı	6
4. Giriş	8
5. Araştırma Tasarımı ve Yönetimi	10
6. Katılımcı Profili ve Genel Görünüm	12
• Katılımcı Profili ve Demografisi	14
• Eğitim Durumu ve Tarımsal Bilgi Seviyesi	15
• Sektörel Deneyim Süresi ve Mesleki Gelişim Beklentisi	17
7. Temel Bulgular	18
• Eğitim Talepleri ve Öncelikler	19
• Teknolojiye ve Yeniliğe Erişim	21

• Tarım Politikalarının Değerlendirilmesi ve Kurumsal Destekler	22
• Sosyal Haklar ve Çalışma Koşulları	24
• Yetersiz Bulunan koşullar	25
• İş Bulma ve Kariyer Süreçleri	26
• Temel Zorluklar	28
• İklim Koşulları ve Aşırı Sıcaklık	
• Ücret ve Maddi Zorluklar	
• Kadın Olmak ve Cinsiyet Eşitsizliği	
• Ulaşım ve Altyapı Sorunları	
• Eğitim ve Bilgiye Erişim Eksikliği	
• Pazarlama ve Ürün Değer Zinciri Sorunları	

8. Araştırma Sonuçları	29
• Eğitim ve Destek Programlarına Yönelik İhtiyaç Analizi	30
• Cinsiyet ve Eğitim Dağılımına Göre Eşitsizlikler	32
• Teknolojiye Erişim ve Destek Beklentileri	
• Fiziksel Koşullara Yönelik taleplerin Bölgesel Dağılımı	33
9. Değerlendirme ve Öneriler	34
• Aksiyon Önerileri	
• Eğitim ve Kapasite Geliştirme	
• Sosyal Destek ve Altyapı Hizmetleri	
• Finansal Teşvikleri ve Girişimcilik Destekleri	
• Dijital ve Fiziksel Platformlar	
• İstihdam Modelleri ve Kariyer Desteği	
• Özel Sektör Katılımı ve Sosyal Sorumluluk	
• İklim Dayanıklılığı ve Risk Yönetimi	38

SKD Türkiye Hakkında

İş Dünyası ve Sürdürülebilir Kalkınma Derneği (SKD Türkiye), sürdürülebilir kalkınma yaklaşımı ile ilgili farkındalık yaratılması, bu yaklaşımın benimsenmesi ve yaşama geçirilmesi amacı ile 2005'te kuruldu. Kurulduğu yıldan beri sürdürülebilir kalkınma kavramını iş dünyasında yaygınlaştırmaya çalışıyor, bu konu ile ilgili örneklerin ve iyi uygulamaların artmasını teşvik ediyor.

Hâlihazırda, SKD Türkiye çatısı altında, Türkiye'nin GSYH'nin %25'ini temsil eden ve 1,4 milyon kişiye istihdam sağlayan 14 ana sektör 45 alt sektörden 185 üye şirket bulunuyor.

Sürdürülebilir kalkınma konusuna ilişkin politikaların oluşturulmasına katkı sağlayan SKD Türkiye, aynı zamanda sürdürülebilir kalkınma konusunda altyapı ve araçların geliştirilmesi için de çalışmalar yapıyor. İş dünyası, kamu, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları, belediyeler, yerel idareler ile iş birliği içinde çalışıyor.

SKD Türkiye, Dünya Sürdürülebilir Kalkınma İş Konseyi'nin (WBCSD) üyesi ve iş ortağı olarak Türkiye'yi uluslararası düzeyde temsil ediyor. Birleşmiş Milletler ve bağlı kurumlar, Dünya Bankası, Avrupa Komisyonu vb. düzenleyici ve yönlendirici konumdaki uluslararası kuruluşlar ile bilgi ve deneyim paylaşımı ve ortak projelerde iş birliği yapıyor.

Hedefler

- Sürdürülebilir kalkınma kavramının iş dünyası ve kamuoyunda bilinirliğini artırmak
- Sürdürülebilir kalkınma konusu ile ilgili örnek teşkil edecek iyi uygulamaların artmasını teşvik etmek, tanıtılmasını sağlamak
- Sürdürülebilir kalkınma konusuna ilişkin politikaların oluşturulmasına katkı sağlamak
- Sürdürülebilir kalkınma konusunda uygun araç ve kanallar geliştirmek için çalışmalar yapmak

Strateji

Birleşmiş Milletler (BM) tarafından Eylül 2015'te açıklanan Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarını temel alarak stratejisini ve çalışma yapısını paralel hale getiren SKD Türkiye "savunucu bazlı düşünce örgütü" olarak aşağıda belirtilen 4 odak alanında çalışmalarına devam ediyor.

- Döngüsel Ürünler ve Malzemeler
- Tarım ve Gıda
- Finansal Ürünler ve Hizmetler
- Değer Zincirinde Dönüşüm
 - Enerji
 - Yapısal Çevre
 - Ulaşım ve Mobilite

• Yönetici Mesajı

• Giriş

• Araştırma Tasarımı ve Yöntemi

• Katılımcı Profili ve Genel Görünüm

• Temel Bulgular

• Araştırma Sonuçları

• Değerlendirme ve Öneriler

Yayına Hazırlayanlar

Konca Çalkıvık

SKD Türkiye, Genel Sekreter

Ayşegül Yazgan Yücetürk

SKD Türkiye, Genel Sekreter Yardımcısı

Serkan Soyuer

SKD Türkiye, Proje Yöneticisi

Berzem Erbin

SKD Türkiye, Kurumsal İletişim Yöneticisi

Canan Coşkun

Alarko Holding, Kurumsal İletişim ve Sürdürülebilirlik Direktörü

Gözde Aydın

Alarko Holding, Sürdürülebilirlik Yöneticisi

Tuğçe Yılmaz

Alarko Tarım Grubu, İnsan ve Organizasyon Direktörü

Sevgi Demirkale

Alarko Tarım Grubu, Sürdürülebilirlik Müdürü

McCANN / Rapor Tasarım

Yazarlar

Serkan Soyuer

SKD Türkiye, Proje Yöneticisi

Gözde Aydın

Alarko Holding, Sürdürülebilirlik Yöneticisi

Katkı Sağlayanlar

Özgen İyidoğan Sever / İmece Mobil, Pazarlama ve Satış Direktörü

Hasan Tunçel / İmece Mobil, Satış Müdürü

Abdülveli Yıldırım / İmece Mobil, Ziraat Mühendisi

Celil Arslan / İmece Mobil, Ziraat Mühendisi

Fatma Yağmur / İmece Mobil, Ziraat Mühendisi

Gamze Şener / İmece Mobil, Ziraat Mühendisi

Hasan Varol / İmece Mobil, Ziraat Mühendisi

Hüseyin Celep / İmece Mobil, Ziraat Mühendisi

Şefik Tezcan / İmece Mobil, Ziraat Mühendisi

Mustafa Alper Devran / İş Bankası, Müdür yardımcısı

Çiğdem Çakmak Yurdagel / İş Bankası, Birim Müdürü

Hatice Erkiletlioğlu / İş Bankası, Birim Müdürü

M.Dilber Kavanoz Altınörs / İş Bankası, İkinci Müdür

Ahmet Nazmi Durgut / İş Bankası, Yetkili

Beste Babar / SKD Türkiye, İş Geliştirme Stajyeri

Efe Bali / SKD Türkiye, İş Geliştirme Stajyeri

Hamdi Kodalak / Ülker, Giresun Fındık İşleme Fabrikası Fabrika Müdürü

Başak Daylan / Ülker, Sürdürülebilirlik Müdürü

Büşra Tuğçe Özdemir / Ülker, Sürdürülebilirlik Yöneticisi

• Yönetici Mesajı

• Giriş

• Araştırma Tasarımı ve Yöntemi

• Katılımcı Profili ve Genel Görünüm

• Temel Bulgular

• Araştırma Sonuçları

• Değerlendirme ve Öneriler

Yönetici Mesajı

Tarım sektörü, insanlık tarihi boyunca hem ekonomik hem de toplumsal kalkınmanın temel direklerinden biri oldu. Türkiye’de ise tarım, yalnızca gıda güvenliğinin ve kırsal kalkınmanın değil, aynı zamanda kadınların ve gençlerin istihdamının da stratejik bir dayanağı. Bugün sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda tarımda insan kaynağını güçlendirmek, üretim kapasitesini artırmanın ötesinde, toplumsal refahı güvence altına almak anlamına geliyor.

TÜİK verileri, Türkiye’de tarım sektöründe çalışanların sayısının son yıllarda yaklaşık 5 milyon seviyesinde olduğunu gösteriyor. Ancak son on yılda tarım istihdamı gerilerken, sektörün toplam istihdam içindeki payı %20’lerden %15’in altına düştü. Bu tablo, nitelikli iş gücüne olan ihtiyacın giderek büyüdüğünü ortaya koyuyor. Kadınlar ve gençler ise bu dönüşümün en kırılgan halkalarını oluşturuyor.

Bugün Türkiye’de tarımda çalışan yaklaşık 2,3 milyon kadın var. Bu oran, tarım istihdamının neredeyse yarısına denk geliyor. Ancak kadınların önemli bir kısmı kayıt dışı, güvencesiz ve çoğunlukla ücretsiz aile işçisi konumunda. Sosyal güvenlikten yoksun bu yapı, kadın emeğini görünmez hale getiriyor ve yalnızca kadınların değil, kırsal kalkınmanın da geleceğini tehdit ediyor.

Gençlerin tarımdaki konumu da benzer şekilde sınırlı. Büyük çoğunluğu tarımdan uzaklaşıp sanayi ve hizmet sektörlerine yöneliyor. Kırsalda kalanlar ise düşük verimlilikte ve teknolojiden uzak işlerde çalışıyor. Bu eğilim, tarımın yenilikçi dönüşüm potansiyelini zayıflatıyor ve sektörün geleceğine dair ciddi bir uyarı niteliği taşıyor.

Uluslararası veriler de bu durumu teyit ediyor. FAO’nun 2023 raporuna göre dünya genelinde tarımda çalışanların %36’sı kadın. Ancak büyük bir bölümü düşük ücretli, sosyal güvencesiz ve karar mekanizmalarının dışında kalıyor. Türkiye’de de benzer bir tablo var. Kadınların ve gençlerin tarımda üretken, yenilikçi ve karar verici aktörler haline gelebilmesi için bütüncül politikalara acil ihtiyaç duyuluyor.

Türkiye geneline bakıldığında, Güneydoğu ve Doğu Anadolu’da kadın istihdamı görece daha yüksekken; Ege ve Marmara’da gençlerin tarım dışına kayma eğilimi çok daha güçlü.

Bu farklılıklar, bölgesel politikaların önemini net bir biçimde ortaya koyuyor.

Elinizdeki rapor, SKD Türkiye öncülüğünde yürütülen bir anket çalışmasının bulgularına dayanıyor. Hem kamuoyu hem de kurumsal perspektifler üzerinden elde edilen veriler analiz edilerek, bölgesel farklılıklar ve coğrafi dağılımlarla desteklendi. Raporun en önemli katkılarından biri, yalnızca mevcut durumu ortaya koymakla kalmayıp geleceğe dair somut çözüm önerileri sunması. Kadınların sosyal güvence kapsamına alınması, gençler için tarım girişimciliğini destekleyecek finansal ve teknolojik araçların artırılması, dijital tarım uygulamalarının yaygınlaştırılması ve eğitim programlarıyla nitelikli iş gücünün geliştirilmesi, bu önerilerin başında geliyor.

Bu çalışmanın hayata geçmesini sağlayan tüm üye şirketlerimize teşekkür ederim. Özellikle Alarko Holding’in liderliğinde; İş Bankası, İmece Mobil ve Ülker’in desteğiyle hazırlanan bu rapor, iş birliğinin gücünü gösteren somut bir örnek oldu.

Biz, iş dünyası ve sürdürülebilir kalkınma odağında çalışan bir dernek olarak tarımda kadınların ve gençlerin istihdamını sadece bir sosyal sorumluluk konusu olarak değil; aynı zamanda ekonomik kalkınmanın, gıda güvenliğinin ve toplumsal refahın anahtarı olarak görüyoruz. Türkiye’nin 2053 Net Sıfır hedefiyle uyumlu şekilde tarımda düşük karbonlu, verimli ve kapsayıcı bir üretim modeline geçiş, kadınların ve gençlerin aktif rol almasıyla mümkün olacak. Bu yolculukta atılacak her adımın ve çizilecek her yol haritasının, bu raporun sunduğu bulgularla güçleneceğine inanıyorum.

Kadınların ve gençlerin tarımdaki potansiyelini açığa çıkarmak, yalnızca istihdamı artırmanın ötesinde, ülkemizin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmasında kritik bir adımdır. SKD Türkiye olarak, bu raporun politika yapıcılara, iş dünyası temsilcilerine, akademiye ve sivil topluma ilham verecek, aynı zamanda somut adımlara dönüşecek bir yol haritası sunacağına inanıyoruz.

Ediz Günsel

SKD Türkiye Yönetim Kurulu Başkanı

Yönetici Mesajı

- Giriş
- Araştırma Tasarımı ve Yöntemi
- Katılımcı Profili ve Genel Görünüm
- Temel Bulgular
- Araştırma Sonuçları
- Değerlendirme ve Öneriler

Giriş

Giriş

Tarım sektörü, Türkiye ekonomisinin temel taşlarından biri olmasının yanı sıra, kalkınma, gıda güvenliği ve doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımında kritik bir rol oynamaktadır. Ancak son yıllarda iklim değişikliği, kentleşme, teknolojik dönüşüm ve genç nüfusun kırsaldan uzaklaşması gibi faktörler, tarımın üretim kapasitesini ve istihdam yapısını önemli ölçüde etkilemiştir. Tarım alanında çalışan mevcut nüfus yaşlanmakta, tarımsal üretim alanları daralmakta ve sektöre olan ilgi azalmaktadır.

Bu dönüşüm sürecinde kadınlar ve gençler, tarımın sürdürülebilirliği açısından kilit paydaşlar olarak öne çıkmaktadır. Türkiye’de kadınlar hâlâ tarımda yüksek oranda yer almakta; ancak bu istihdamın büyük bölümü kayıt dışı, güvencesiz ve düşük gelirli işlerde yoğunlaşmaktadır. Gençler ise tarım sektörünü yeterince cazip bulmamaktadır; bu durum, yaşlanan bir üretici profiline ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitliği ve kuşaklar arası adalet perspektifinden bakıldığında, bu tablo hem sosyal hem de ekonomik açıdan dönüşüm ihtiyacını ortaya koymaktadır.

Türkiye’de sürdürülebilir kalkınma alanında uzun yıllardır faaliyet gösteren SKD Türkiye, tarım ve gıda odak alanında çeşitli projeler yürütmektedir. SKD Türkiye bu rapor çalışmasıyla kadınlar ve gençlerin tarım sektöründeki istihdamını etkileyen yapısal, sosyal ve tarım ekonomik unsurları ortaya koymayı; bu grupların ihtiyaçlarını tespit ederek politika yapımcılar, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör için uygulanabilir öneriler sunmayı amaçlamaktadır.

Ege, İç Anadolu ve Karadeniz’de 349 katılımcıyla yapılan anket; cinsiyet, yaş, eğitim, deneyim, sosyal haklar ve teknoloji yeterliliği gibi çok boyutlu verilerle kapsamlı bir durum analizi ortaya koymaktadır.

- Yönetici Mesajı

Giriş

- Araştırma Tasarımı ve Yöntemi
- Katılımcı Profili ve Genel Görünüm
- Temel Bulgular
- Araştırma Sonuçları
- Değerlendirme ve Öneriler

Araştırma Tasarımı ve Yöntemi

Bu rapora temel oluşturan veri seti, SKD Türkiye çatısı altında **“Tarımda Genç ve Kadın İstihdamının Güçlendirilmesi Projesi”** kapsamında geliştirilen paydaş anketi aracılığıyla elde edilmiştir.

Anket, kadınlar ve gençlerin tarım sektöründeki istihdamına ilişkin çok boyutlu bir analiz yapabilmek amacıyla tasarlanmış; katılımcıların demografik özelliklerinden sektörel deneyimlerine, sosyal haklara erişim düzeylerinden teknoloji ve yenilikçilik algılarına kadar geniş bir yelpazede veri toplamayı hedeflemiştir.

Anketin farklı coğrafi bölgelerde uygulanması, kapsayıcılığı artırmayı ve bölgesel farklılıkları görünür kılmayı amaçlamıştır. Bu yaklaşım, elde edilen bulguların yerel ihtiyaçlara duyarlı politika önerilerine dönüştürülmesini mümkün kılmaktadır.

Anketin temel bölümleri şu şekilde yapılandırılmıştır:

- **Demografik Bilgiler:** Cinsiyet, yaş grubu, eğitim düzeyi, mezun olunan okul ve faaliyet gösterilen şehir bilgileri.
- **Sektörel Deneyim:** Tarım alanında çalışma veya eğitim süresi.
- **Mesleki Eğitim ve Bilinçlendirme:** Tarım sektöründeki eğitim olanaklarının değerlendirilmesi ve ihtiyaç duyulan eğitim alanlarının belirlenmesi.
- **Teknoloji ve Yenilikçilik:** Genç ve kadınların teknolojiyi kullanma düzeyleri ile yenilikçi uygulamaları hayata geçirme kapasiteleri.
- **Tarım Bilgi Düzeyi:** Topraksız tarım, iyi tarım uygulamaları, tohum ıslahı, tarımsal kalkınma, zararlılarla mücadele ve gübre kullanımı gibi konulardaki bilgi seviyesi.
- **Sosyal Haklar ve İş Fırsatları:** Sosyal haklara erişim, iş fırsatlarının yeterliliği ve istihdamdaki temel engeller.
- **Politika ve Strateji:** Tarım politikalarının genç ve kadınları destekleme düzeyi ile istihdamı artırmaya yönelik öneriler.
- **İş Güvenliği ve Fiziksel Koşullar:** İş güvenliği, sosyal destekler, fiziksel çalışma koşulları ve bu koşulların iyileştirilmesine yönelik ihtiyaçlar.
- **Sosyal ve Ekonomik Destek:** Ücret yeterliliği, iş bulma kanalları, istihdam süreçlerinin zorlukları ve çözüm önerileri.
- **Açık Uçlu Sorular:** Katılımcıların mesleklerini icra ederken karşılaştıkları en büyük zorluklar.

• Yönetici Mesajı

• Giriş

Araştırma Tasarımı ve Yöntemi

• Katılımcı Profili ve Genel Görünüm

• Temel Bulgular

• Araştırma Sonuçları

• Değerlendirme ve Öneriler

Katılımcı Profili ve Genel Görünüm

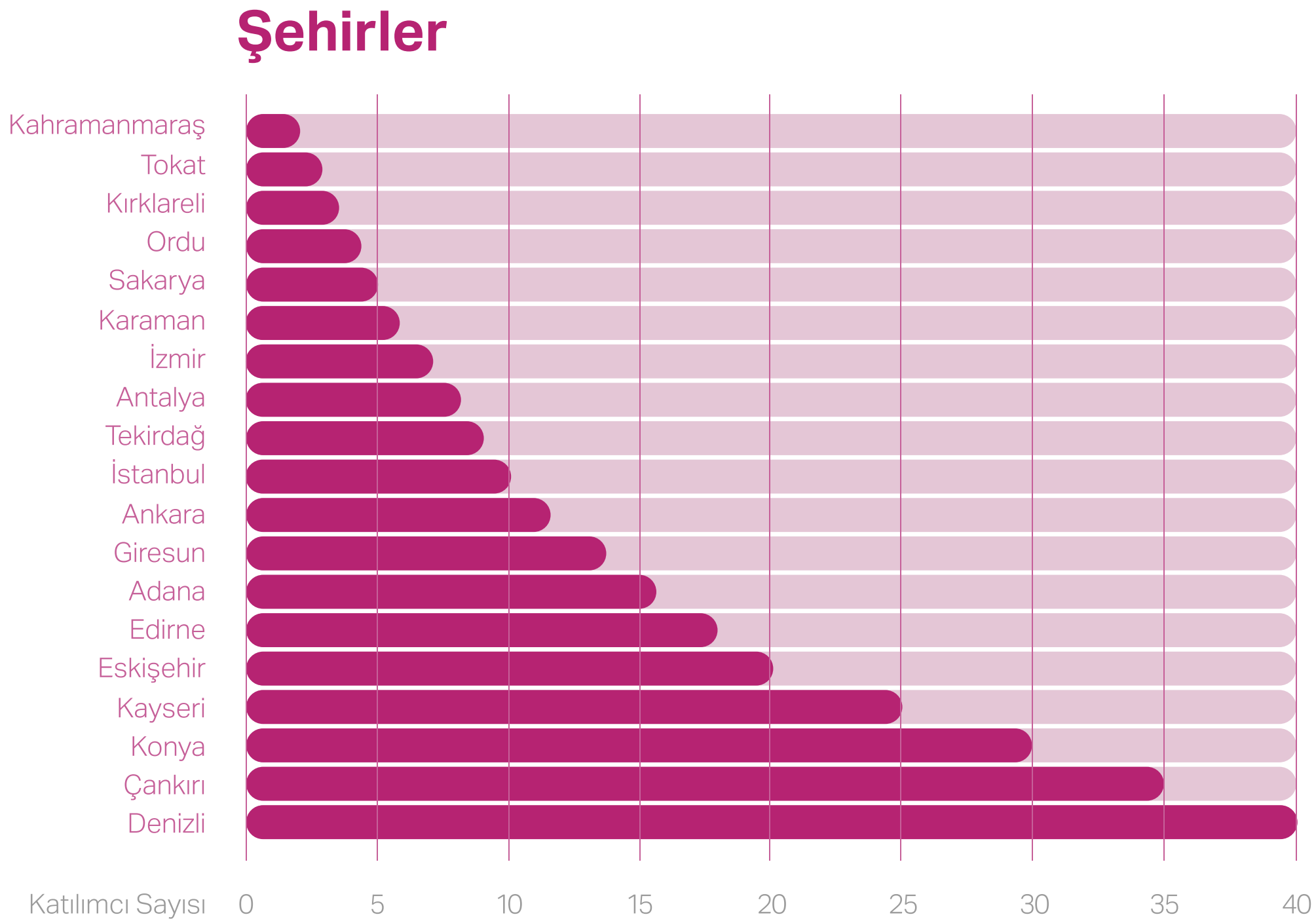
Bölgesel Analiz ve Coğrafi Dağılım

Düzenlenen ankette katılımcıların büyük çoğunluğunun **İç Anadolu, Ege ve Marmara bölgelerinde** yoğunlaştığı görülmektedir. Özellikle **Denizli, Çankırı, Konya, Kayseri ve Eskişehir** gibi şehirler, hem tarımsal üretimin hâlâ yaygın olarak sürdürüldüğü hem de genç nüfusun kırsal alanlarda görece daha fazla varlık gösterdiği iller arasında yer almaktadır. Bu şehirlerde tarım, geçim kaynağı olma özelliğini korurken; genç bireylerin sektöre olan ilgisi, eğitim ve istihdam olanaklarıyla desteklenmektedir. Bu durum, tarımın hem ekonomik hem de sosyal açıdan canlılığını koruduğu bölgelerde gençlerin sektöre entegrasyonu açısından önemli bir fırsat sunmaktadır.

Edirne, Adana, Giresun ve Ankara gibi şehirler ise hem bölgesel çeşitliliği artırmakta hem de farklı tarım modellerinin ve istihdam dinamiklerinin analize dahil edilmesini sağlamaktadır. Örneğin, Adana gibi Çukurova Bölgesi'nde yer alan iller, büyük ölçekli tarım işletmeleri ve mevsimlik iş gücü açısından farklı bir profil sunarken; Giresun gibi Karadeniz illeri, küçük aile işletmeleri ve fındık gibi bölgeye özgü ürünlerle farklılaşmaktadır.

İstanbul, Tekirdağ, Antalya ve İzmir gibi şehirlerdeki katılım ise daha sınırlı olmakla birlikte, tarım dışı sektörlerle etkileşimde olan bireylerin görüşlerini yansıtmaları açısından önemlidir. Bu iller, kırsal ve kentsel alanlar arasındaki geçiş noktalarında yer almakta; tarımın kentleşme, teknoloji ve hizmet sektörüyle olan ilişkisini anlamak açısından değerli veriler sunmaktadır.

Anketin farklı coğrafyalardan katılımcıların dahil olacağı şekilde tasarlanması, sürecin paydaşları olan kurumların yerel ağları ve saha erişimleri sayesinde mümkün olmuş; bu yaklaşım, çalışmanın çok sesliliğini ve temsil gücünü önemli ölçüde artırmıştır. Böylece, kadınlar ve gençlerin tarım sektöründeki istihdamına dair geliştirilecek öneriler, bölgesel ihtiyaçlara duyarlı ve yerel gerçekliklerle uyumlu bir zemine oturtulabilecektir.

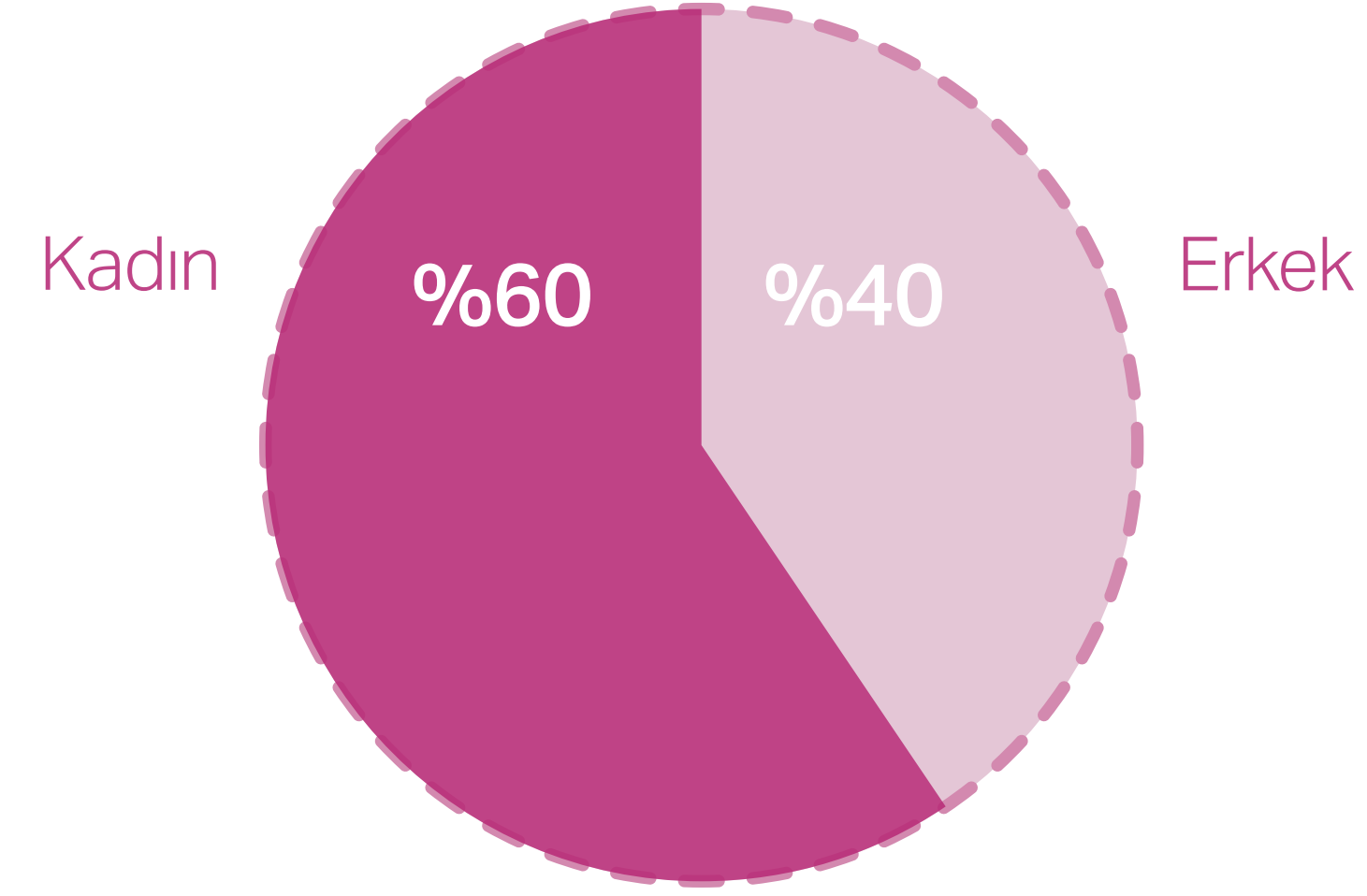
Şekil 1: Katılımcıların Şehirlere Göre Dağılımı

- Yönetici Mesajı
- Giriş
- Araştırma Tasarımı ve Yöntemi
- Katılımcı Profili ve Genel Görünüm
- Temel Bulgular
- Araştırma Sonuçları
- Değerlendirme ve Öneriler

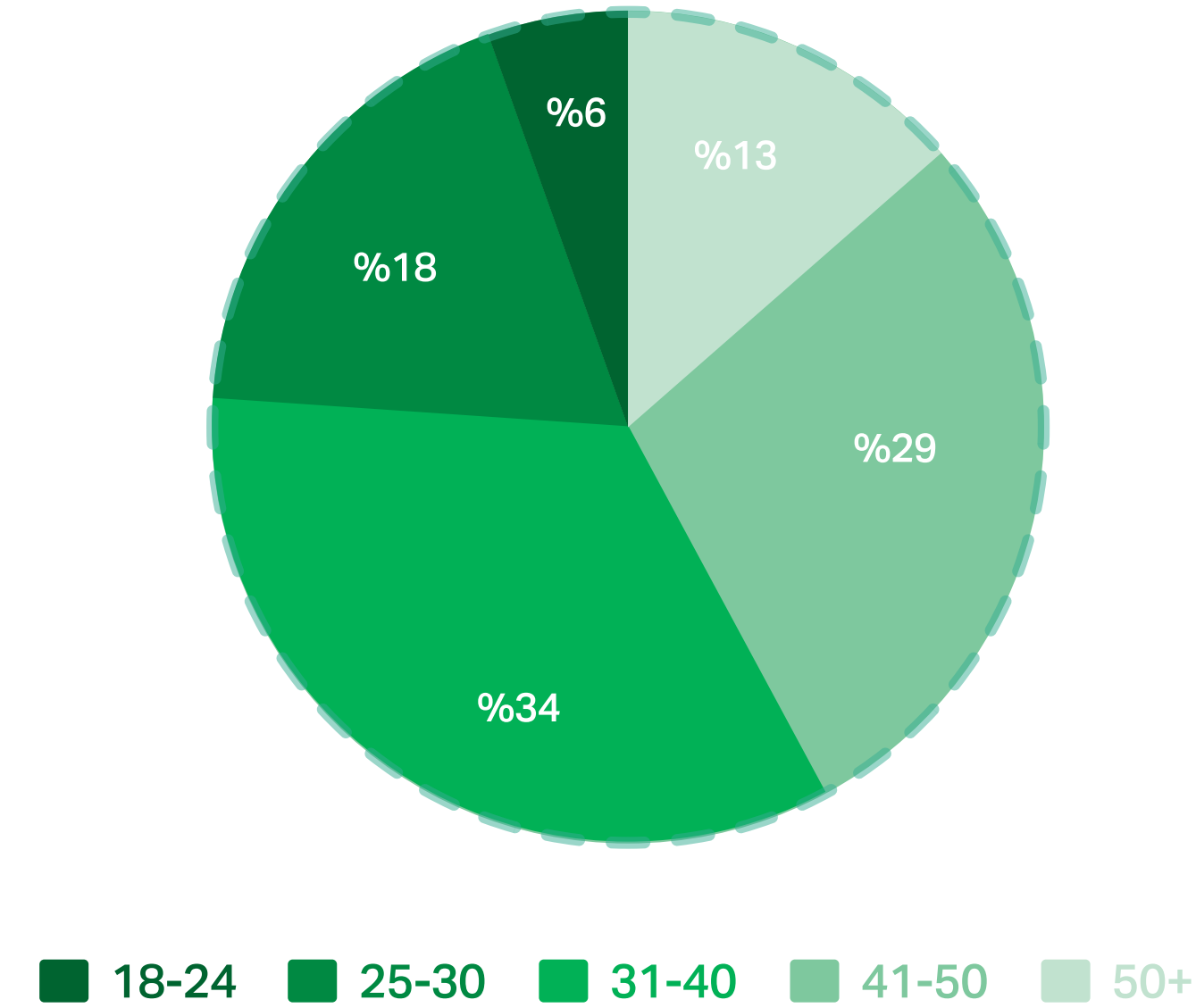
Katılımcı Profili ve Demografisi

Anket çalışmasına katılan toplam **349 kişinin %60'ı kadın, %40'ı ise erkektir.** Kadın katılımcıların çoğunlukta olması, bu çalışmanın kadınların tarım sektöründeki deneyimlerini, ihtiyaçlarını ve beklentilerini güçlü bir şekilde yansıtmaya olanak tanımaktadır. Bu oran, kadınların sektördeki görünürlüğü artırılmaya yönelik politika ve uygulamaların gerekliliğini de desteklemektedir.

Yaş dağılımı incelendiğinde, katılımcıların %58'inin 40 yaş altı olduğu görülmektedir. Özellikle 25–30 yaş aralığında %18 ve 31–40 yaş aralığında %34 oranında katılım sağlamıştır. Katılımcılar arasında gençlerin oranının yüksek olması, literatürde sıkça dile getirilen 'yaşlanan nüfus' söyleminin saha düzeyinde farklı örüntülere sahip olabileceğini göstermektedir. Bu durum, gençlerin sektörün geleceğini belirleyecek çalışmalara olan ilgisini de ortaya koymaktadır.

Şekil 2: Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı

Şekil 3: Katılımcıların Yaş Dağılımı

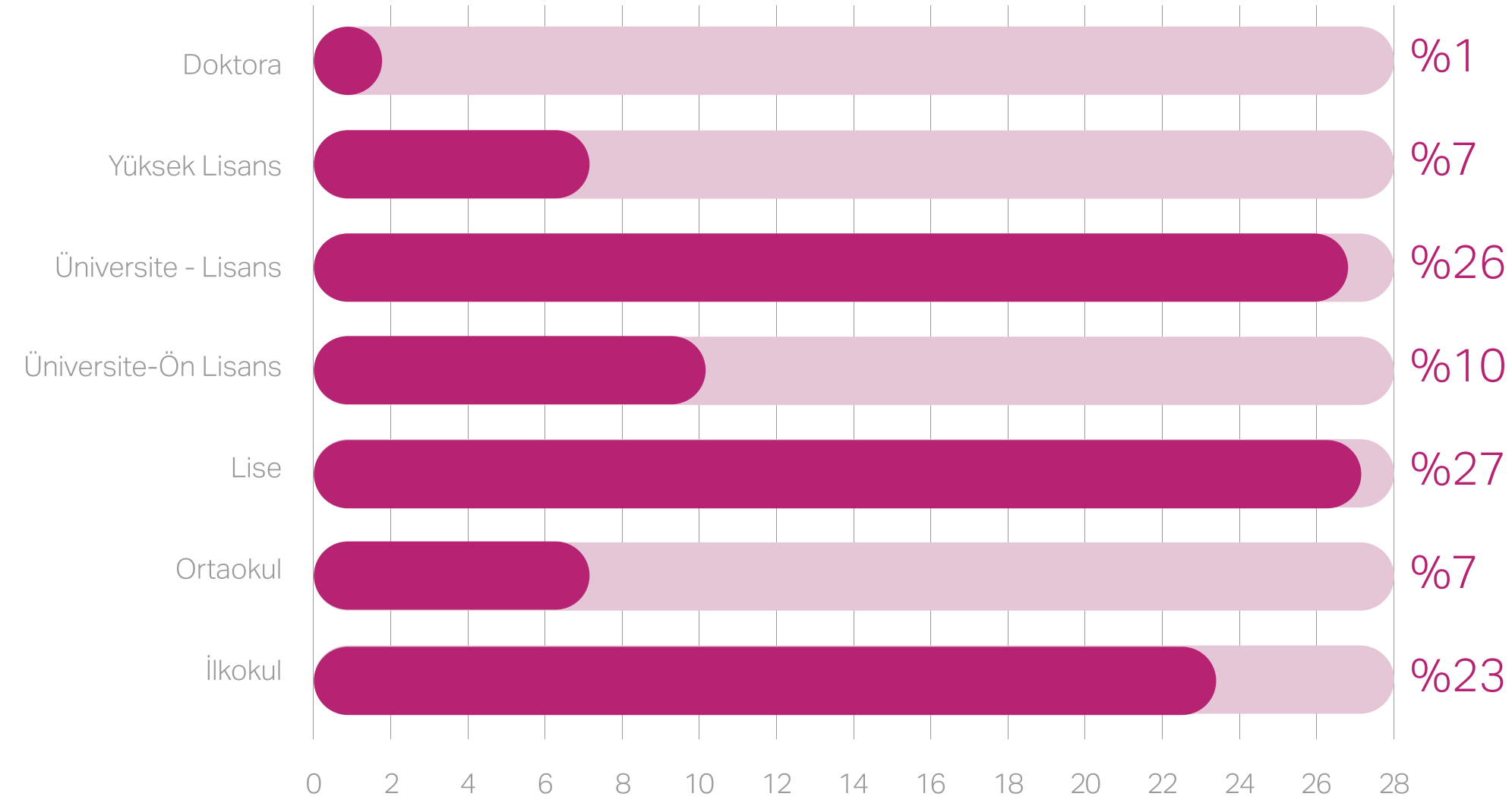
- Yönetici Mesajı
- Giriş
- Araştırma Tasarımı ve Yöntemi
- Katılımcı Profili ve Genel Görünüm
- Temel Bulgular
- Araştırma Sonuçları
- Değerlendirme ve Öneriler

Eğitim Durumu ve Tarımsal Bilgi Seviyesi

Ankete dahil olan toplam 349 katılımcının %27'si lise, %26'sı üniversite lisans mezunudur. İlkokul mezunları %23'ü ile üçüncü sırada yer almakta; ön lisans mezunları %10, ortaokul mezunları %7, yüksek lisans mezunları %7 ve doktora mezunları %1 oranında temsil edilmektedir. Ülkemizde tarım sektöründeki mevcut eğitim durumunun büyük oranda "lise altı" olmasından hareketle ankette ortaya çıkan bu dağılımda hem geleneksel bilgi birikimine hem de akademik eğitime sahip bireylerin ilgili sahalarda bir arada çalıştığını ve görüşlerinin çalışmaya dengeli şekilde yansıdığını göstermektedir.

Ancak eğitim düzeyindeki bu çeşitliliğe rağmen, özellikle topraksız tarım, iyi tarım uygulamaları, tohum ıslahı, tarımsal kalkınma, zararlılarla mücadele ve doğru gübre kullanımı gibi konularda bilgi seviyesi oldukça düşüktür. Anket yanıtlarına göre:

- **Tohum ıslahı** konusunda katılımcıların yaklaşık %52'si "Fikrim yok" yanıtını vermiştir.
- **İyi tarım uygulamaları ve doğru gübre kullanımı** konularında "Fikrim yok" diyenlerin oranı %38 civarındadır.
- **Topraksız tarım ve tarımsal kalkınma** konularında ise bu oran %33'ün üzerindedir.

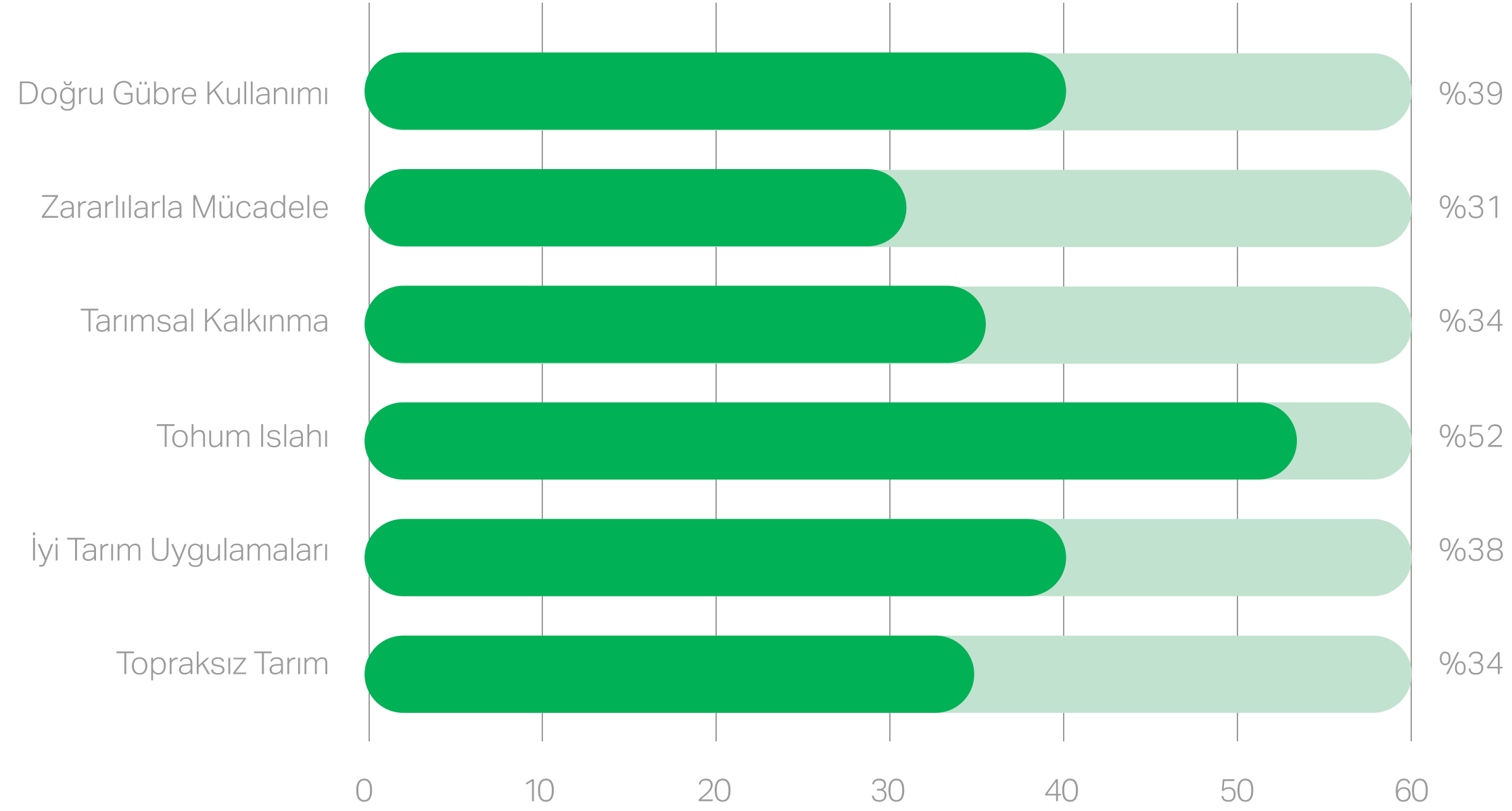

Şekil 4: Katılımcıların Eğitim Durumları

- Yönetici Mesajı
- Giriş
- Araştırma Tasarımı ve Yöntemi
- **Katılımcı Profili ve Genel Görünüm**
- Temel Bulgular
- Araştırma Sonuçları
- Değerlendirme ve Öneriler

Bu oranlar, modern ve sürdürülebilir tarım yöntemleri konusunda ciddi bir bilgi eksikliği olduğunu göstermektedir. Katılımcıların büyük bir kısmı bu konularda ya hiç bilgi sahibi olmadığını ya da yalnızca kısıtlı bilgiye sahip olduğunu belirtmiştir. Örneğin, “Oldukça bilgim var” diyenlerin oranı hiçbir başlıkta %15’i geçmemektedir.

Bu durum, tarım emekçilerinin bilgiye erişim düzeylerinin artırılması gerektiğini; özellikle kadınlar ve gençler için yaygın, erişilebilir ve uygulamalı eğitim programlarının hayata geçirilmesinin önemini ortaya koymaktadır.

Şekil 5: Tarımın Farklı Alanlarında Bilgi Düzeyinin İncelenmesi - Fikrim Yok Yanıtının Dağılımı

• Yönetici Mesajı

• Giriş

• Araştırma Tasarımı ve Yöntemi

• Katılımcı Profili ve Genel Görünüm

• Temel Bulgular

• Araştırma Sonuçları

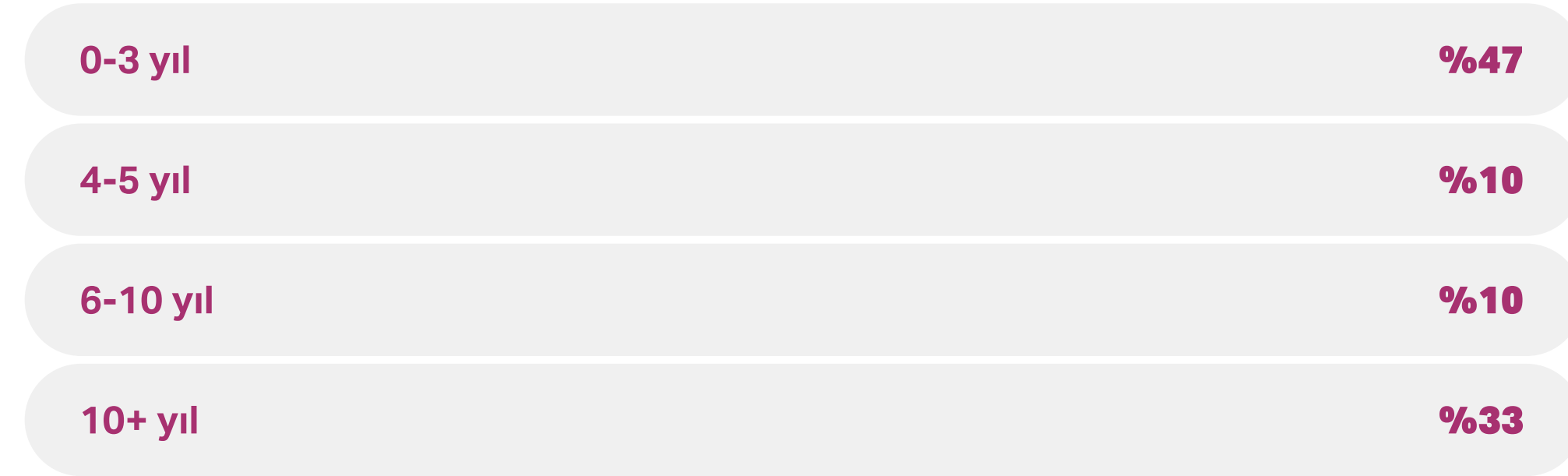
• Değerlendirme ve Öneriler

Sektörel Deneyim Süresi ve Mesleki Gelişim Beklentisi

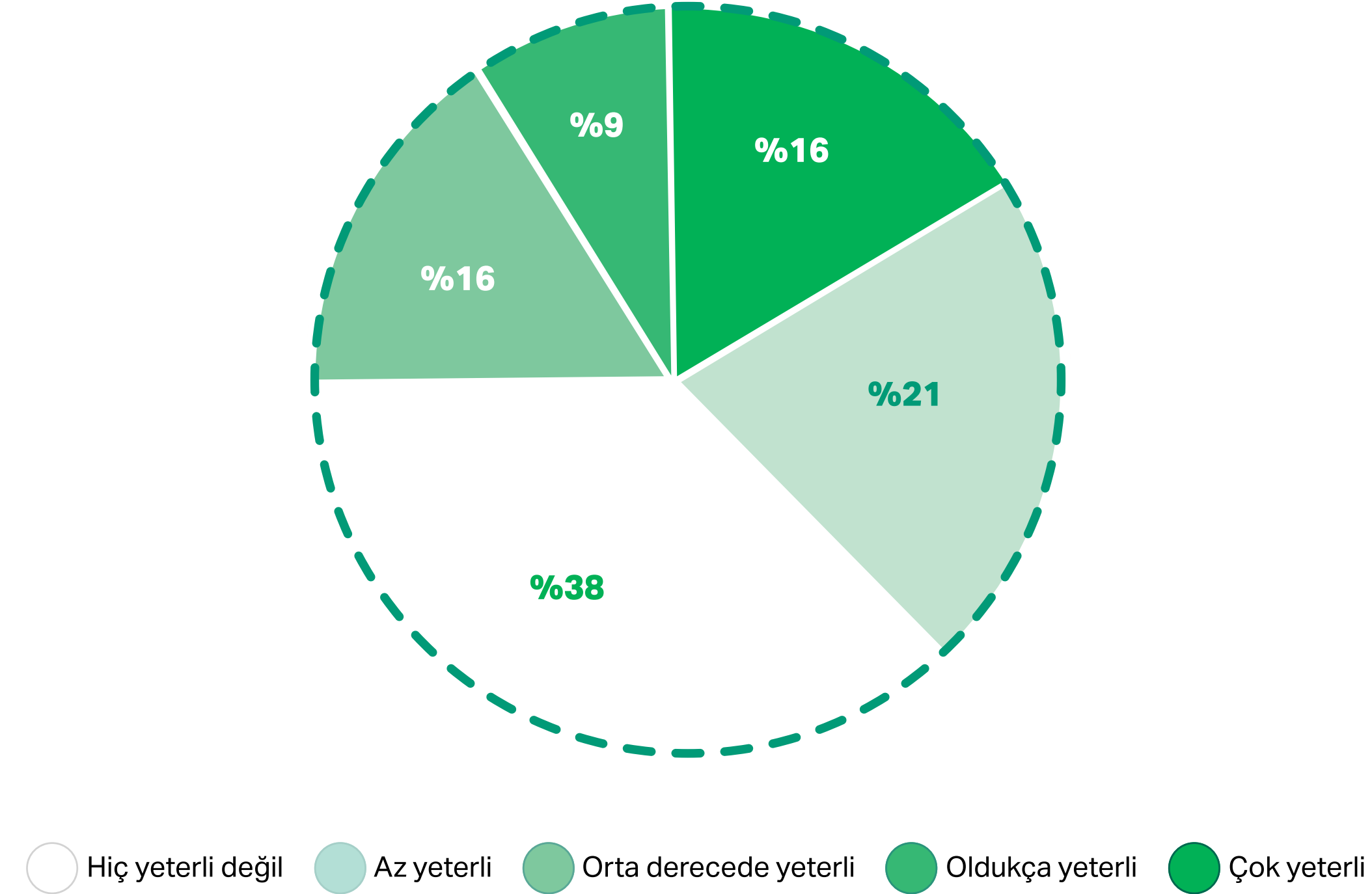
Katılımcıların %47'si sektörde 3 yıldan az deneyime sahipken %30'dan fazlası ise 10 yıl ve üzeri bir deneyim süresine sahiptir.

Bu dağılım, tarım sektöründe hem öğrenme ve uyum sürecinde olan hem de uzun yıllara dayanan bilgi ve deneyimiyle sektöre katkı sağlayan bireylerin birlikte çalıştığını göstermektedir. Ancak tüm katılımcılar arasında mesleki gelişim imkânlarını **"oldukça yeterli"** ya da **"çok yeterli"** bulanların oranı yalnızca **%25**'tir.

Bu durum, mesleki gelişim olanaklarına dair ihtiyacın yalnızca deneyim eksikliğinden kaynaklanmadığını, aynı zamanda sektörde uzun süredir çalışan bireylerin de gelişim ihtiyaçlarının yeterince karşılanmadığını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, tarım sektöründe mesleki gelişim stratejilerinin hem gençlere ve deneyim kazanma sürecinde olan bireylere hem de deneyimli çalışanlara hitap edecek şekilde çeşitlendirilmesi ve güncellenmesi gerekmektedir.

Şekil 6: Tarım Sektöründeki Deneyim Süresi

Şekil 7: Mesleki Gelişim İmkânlarının Değerlendirilmesi

- Yönetici Mesajı
- Giriş
- Araştırma Tasarımı ve Yöntemi
- Katılımcı Profili ve Genel Görünüm
- Temel Bulgular
- Araştırma Sonuçları
- Değerlendirme ve Öneriler

Temel Bulgular

Eğitim Talepleri ve Öncelikler

Tarım sektörü, iklim değişikliğinin yarattığı risklerden dijitalleşmenin getirdiği fırsatlara kadar geniş bir dönüşüm sürecinden geçmektedir. Bu dönüşüm, yalnızca üretim tekniklerini değil; aynı zamanda sektörde çalışan bireylerin bilgi ve beceri setlerini de yeniden tanımlamaktadır. Anket sonuçlarına göre katılımcıların tarım sektöründe ihtiyaç duyduğu eğitim alanları oldukça çeşitlidir ve sektördeki dönüşüm beklentilerini açıkça yansıtmaktadır. En çok talep edilen eğitim başlıkları yanda belirtilmiştir.

- **Sürdürülebilir Tarım Uygulamaları %59**
- **Girişimcilik ve İş Kurma %45**
- **Gübre Kullanımı ve Bitkisel Ürün Gelişimi %44**
- **Modern Teknolojiler %37**
- **İklim Değişikliği ve Tarım %37**

• Yönetici Mesajı

• Giriş

• Araştırma Tasarımı ve Yöntemi

• Katılımcı Profili ve Genel Görünüm

Temel Bulgular

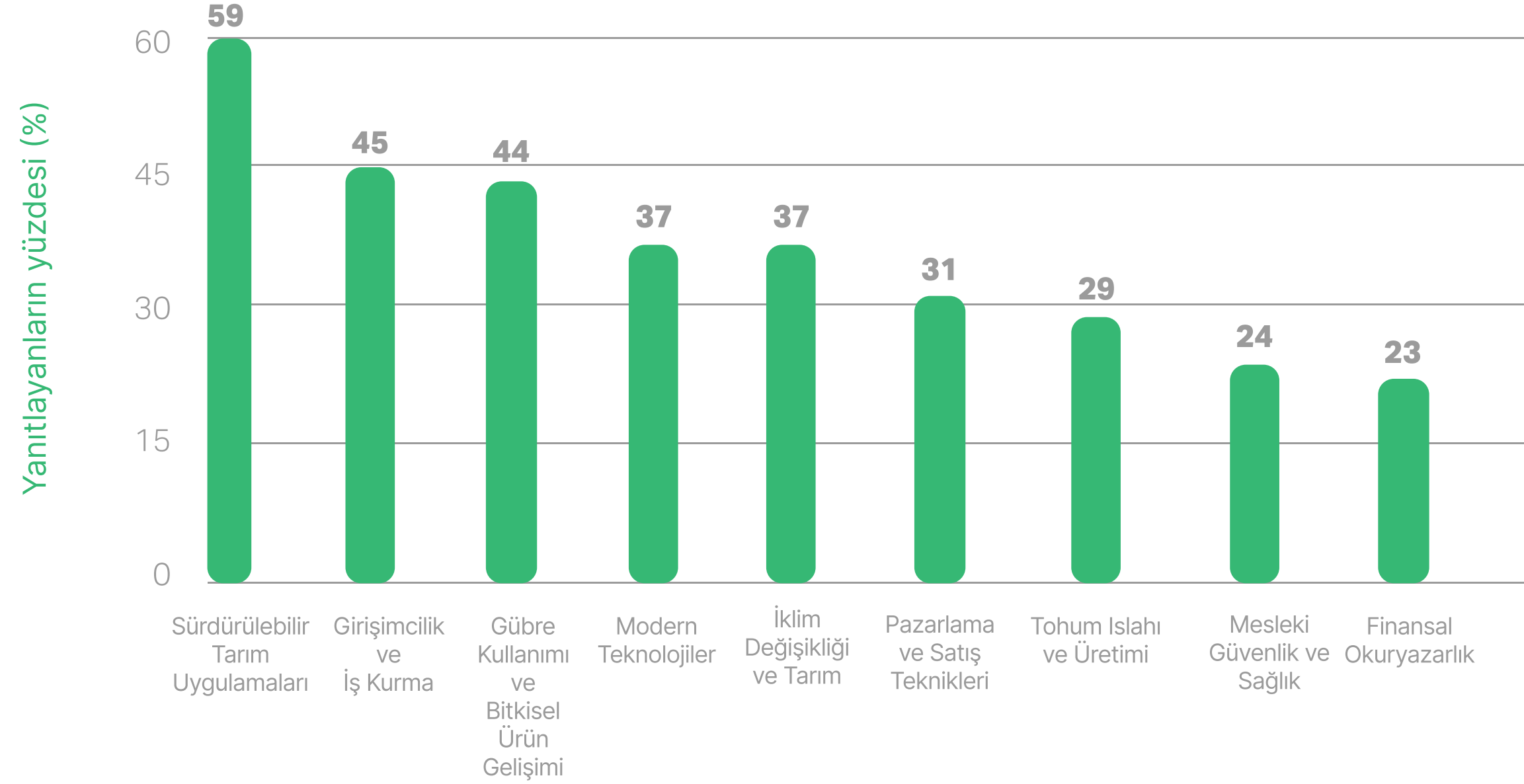
• Araştırma Sonuçları

• Değerlendirme ve Öneriler

Bu tercihler, tarımın artık yalnızca geleneksel üretim yöntemleriyle değil; **çevreye duyarlı, bilgi temelli ve teknolojiyle entegre bir yapıyla** sürdürülmesi gerektiği yönündeki güçlü bir beklentiyi ortaya koymaktadır. Özellikle sürdürülebilirlik, dijitalleşme ve girişimcilik gibi konulara duyulan ilgi, kadın ve gençlerin tarımda daha aktif, yenilikçi ve üretken roller üstlenmek istediklerini göstermektedir.

Bununla birlikte, **pazarlama ve satış teknikleri (%31), tohum ıslahı ve üretimi (%29), mesleki güvenlik ve sağlık (%24) ve finansal okuryazarlık (%23)** gibi alanlara yönelik talepler de dikkat çekicidir. Bu alanlar, tarımsal üretimin yalnızca teknik bilgiyle değil; aynı zamanda **güvenli çalışma ortamı, finansal sürdürülebilirlik ve pazara erişim** gibi çok boyutlu becerilerle desteklenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Toplamda 278 katılımcının verdiği yanıtlar, tarım sektöründe **çok yönlü ve uygulamalı eğitim programlarına** duyulan ihtiyacı açıkça ortaya koymakta; bu taleplerin yaş, cinsiyet ve deneyim yılı gibi değişkenlere göre detaylandırılması, eğitim politikalarının hedefli ve etkili biçimde tasarlanmasına katkı sağlayacaktır.

Şekil 8: Talep Edilen Eğitimler

- Yönetici Mesajı
- Giriş
- Araştırma Tasarımı ve Yöntemi
- Katılımcı Profili ve Genel Görünüm

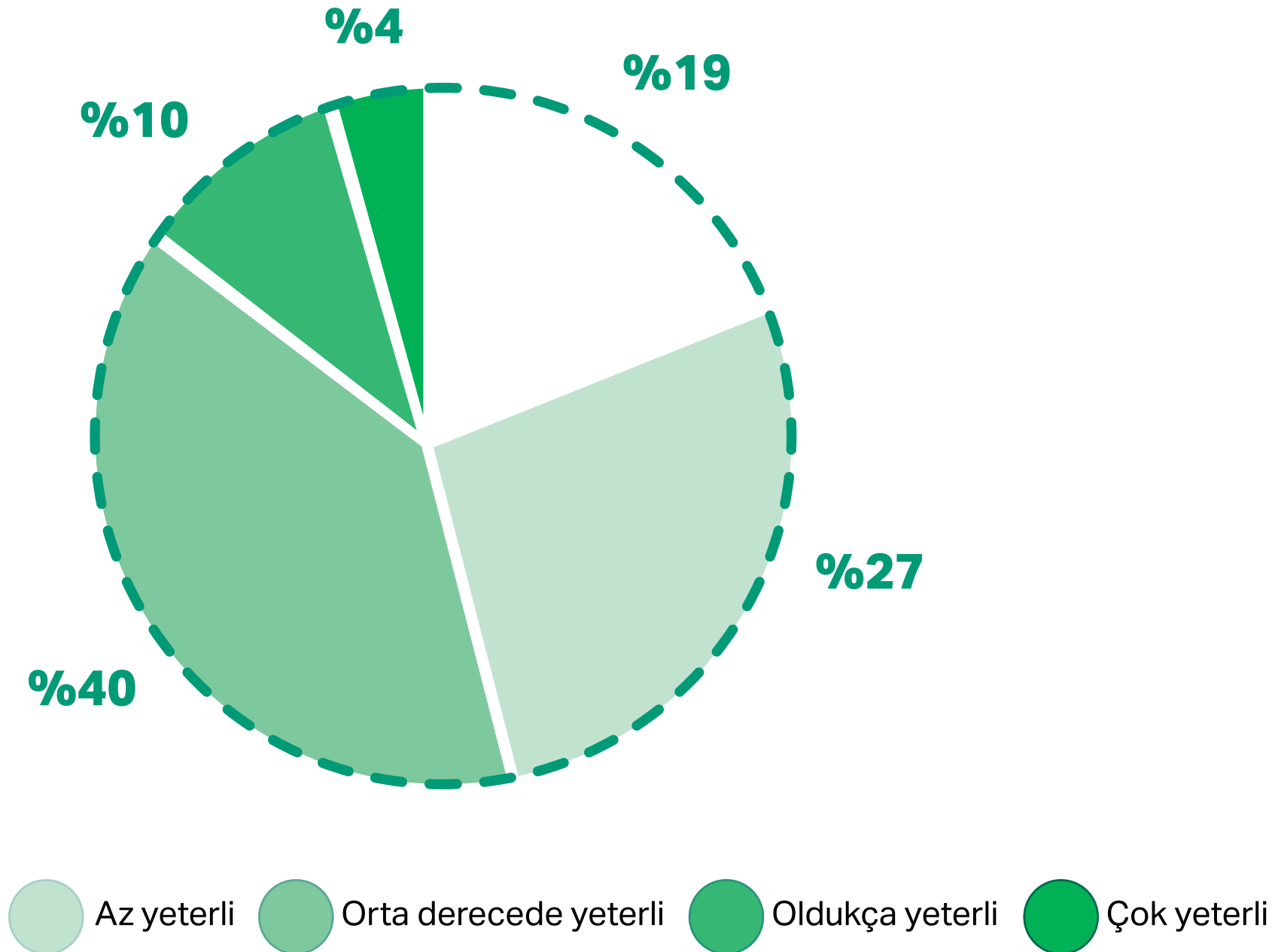
Temel Bulgular

- Araştırma Sonuçları
- Değerlendirme ve Öneriler

Teknolojiye ve Yeniliğe Erişim

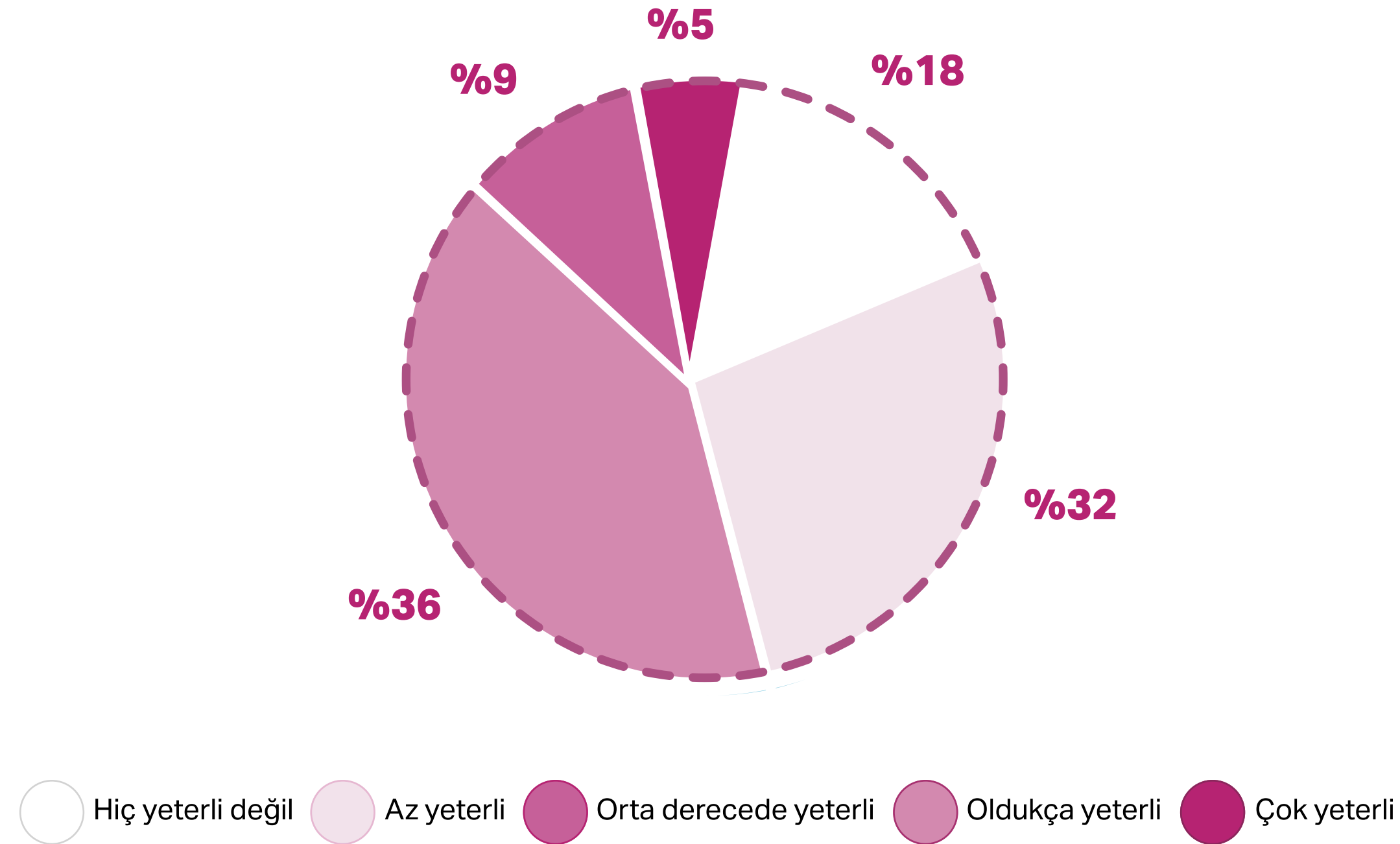
Katılımcıların değerlendirmeleri sektördeki dijitalleşme ve teknoloji kullanım yetkinliğinde önemli gelişim ihtiyacına işaret etmektedir

Teknoloji kullanım yeterliliği konusunda kendisini “oldukça” ya da “çok yeterli” görenlerin oranı %14,5 olmuştur. Benzer şekilde, yenilikçi uygulamaların hayata geçirilme düzeyi de oldukça düşüktür. Teknoloji kullanım düzeyi %45,7’si teknolojiyi “hiç” ya da “az yeterli” olarak değerlendirmiştir. Bu veriler, katılımcıların **dijitalleşme sürecine tam olarak entegre olamadığını** ve bu alanda destek mekanizmalarına ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

Şekil 9: Teknoloji Kullanım Yeterliliği Değerlendirmesi

Yenilikçi uygulamaların kullanımında katılımcıların %49,85’i kendilerini “az yeterli” gördüklerini belirtmiştir. Bu bulgular, özellikle **dijital okuryazarlık ve modern tarım tekniklerinin uygulanması** konularında ciddi bir destek ihtiyacına işaret etmektedir.

Şekil 10: Yenilikçi Uygulamalara Erişimin Değerlendirilmesi

- Yönetici Mesajı
- Giriş
- Araştırma Tasarımı ve Yöntemi
- Katılımcı Profili ve Genel Görünüm

Temel Bulgular

- Araştırma Sonuçları
- Değerlendirme ve Öneriler

Tarım Politikalarının Değerlendirilmesi ve Kurumsal Destekler

Araştırma bulguları, tarımda kadın ve gençlerin desteklenmesine yönelik mevcut politika ve uygulamaların etkinliğinin sınırlı kaldığını ortaya koymaktadır. Katılımcıların yalnızca %17'si ülke tarım politikalarının kadın ve gençleri yeterince desteklediğini düşünmektedir. Benzer şekilde, özel sektör destekleri de %63 oranında “hiç” ya da “az etkili” bulunmuştur. Bu durum tarımda kadın ve genç girişimcilerin desteklenmesi için daha güçlü ve erişilebilir mekanizmaların geliştirilmesi gerekliliğine işaret etmektedir.

Katılımcıların önerileri doğrultusunda, tarım sektöründe genç ve kadın girişimcileri desteklemek için öncelik verilmesi gereken alanlar şu şekilde sıralanmaktadır:

- **Finansal desteklerin artırılması (%58):** Hibe, faizsiz kredi ve mikro-finans vb.
- **Eğitim ve rehberlik programlarının yaygınlaştırılması (%57):** Uygulamalı, yerel ve dijital içerikli eğitimler vb.
- **Yeni iş birliği fırsatlarının sunulması (%46):** Kooperatifler, özel sektör ve kamu kurumları arasında ağ kurma olanakları vb.
- **Pazarlama ve satış desteği sağlanması (%38):** Üreticilerin ürünlerini doğrudan pazara ulaştırabileceği sistemler vb.
- **Teknolojiye erişimin kolaylaştırılması (%38):** Dijital tarım araçları, mobil uygulamalar ve teknik danışmanlık hizmetleri vb.
- **Yerel ve uluslararası pazarlara erişimin artırılması (%35):** Kadın ve genç girişimcilerin ürünlerini daha geniş pazarlara taşıyabilmeleri için lojistik ve tanıtım desteği vb.

• Yönetici Mesajı

• Giriş

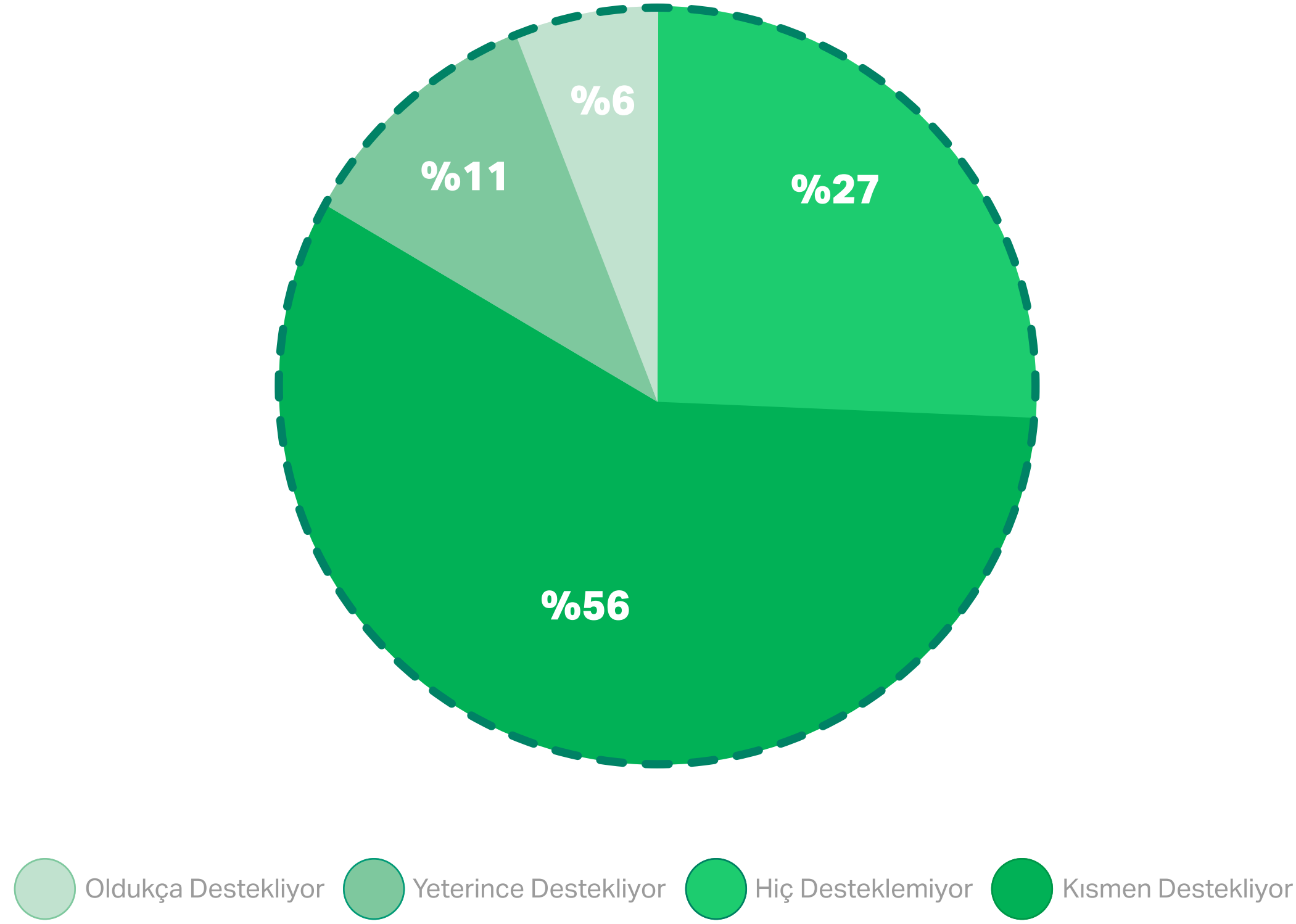
• Araştırma Tasarımı ve Yöntemi

• Katılımcı Profili ve Genel Görünüm

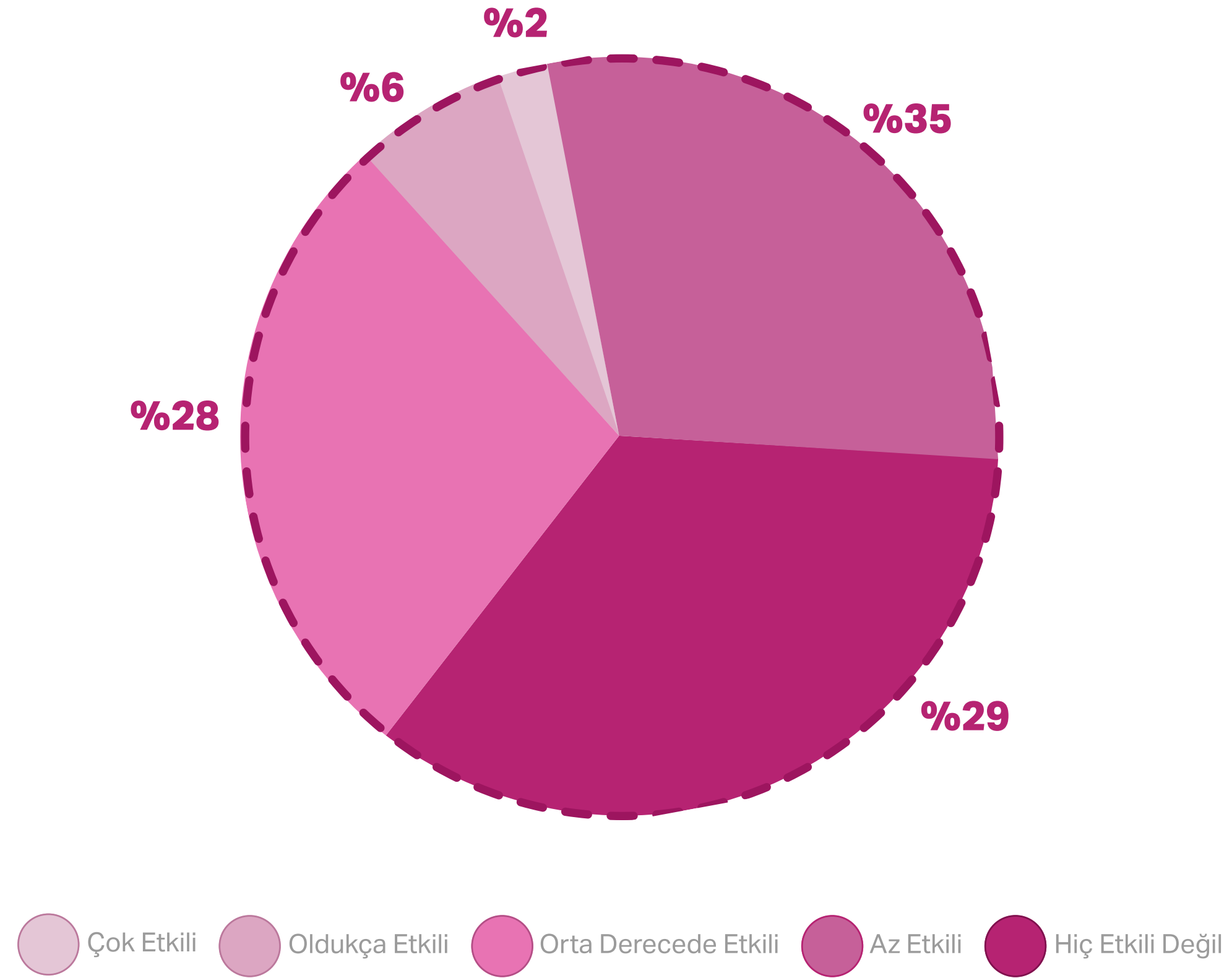
Temel Bulgular

• Araştırma Sonuçları

• Değerlendirme ve Öneriler

Şekil 11: Ülke Tarım Politikalarının Gençleri ve Kadınları Destekleme Durumu

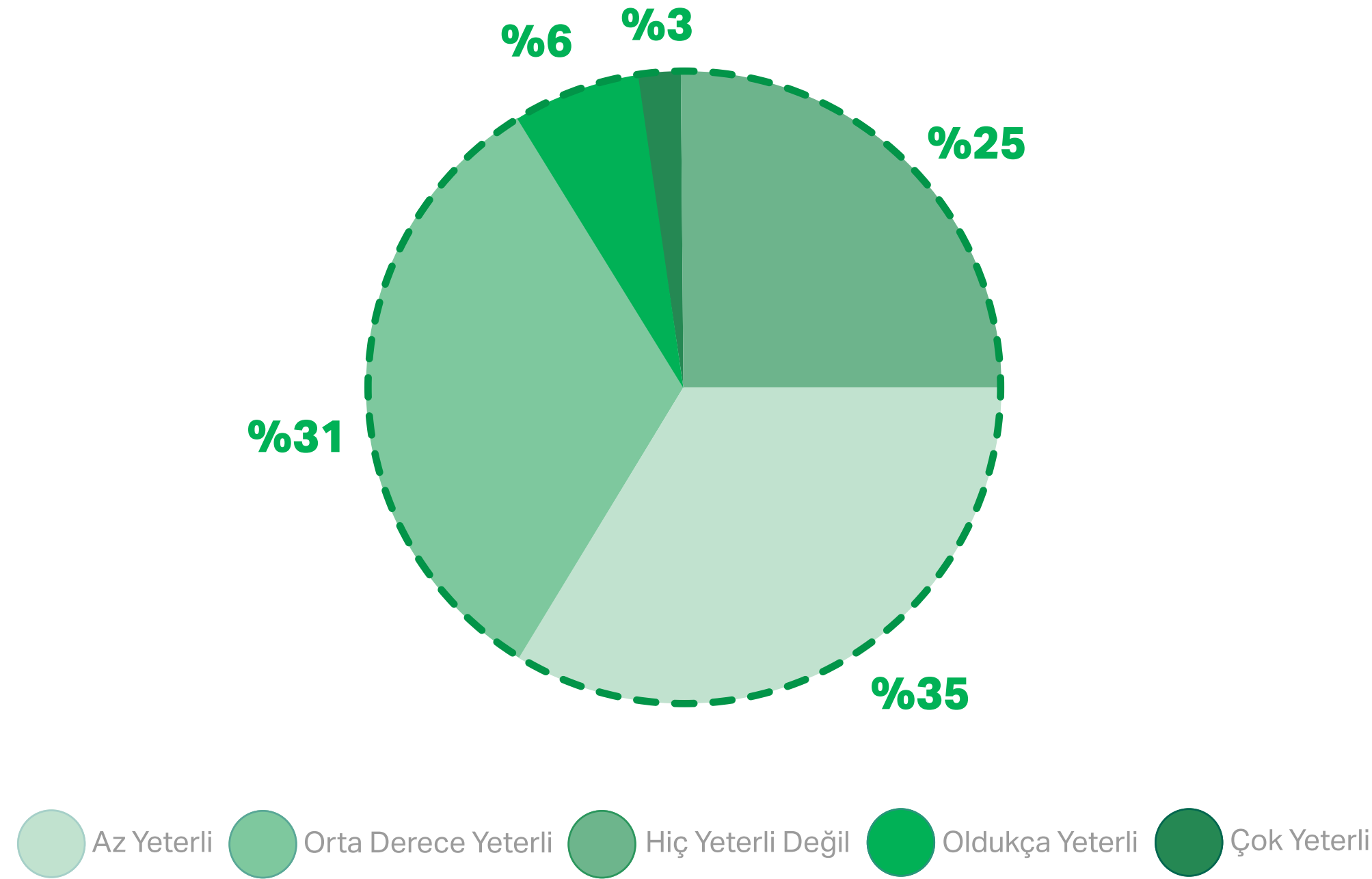

Şekil 12: Tarım Sektöründeki Genç ve Kadın Girişimcileri Desteklemek için Özel Sektördeki Şirketlerin Sunduğu İmkanlar

- Yönetici Mesajı
- Giriş
- Araştırma Tasarımı ve Yöntemi
- Katılımcı Profili ve Genel Görünüm
- **Temel Bulgular**
- Araştırma Sonuçları
- Değerlendirme ve Öneriler

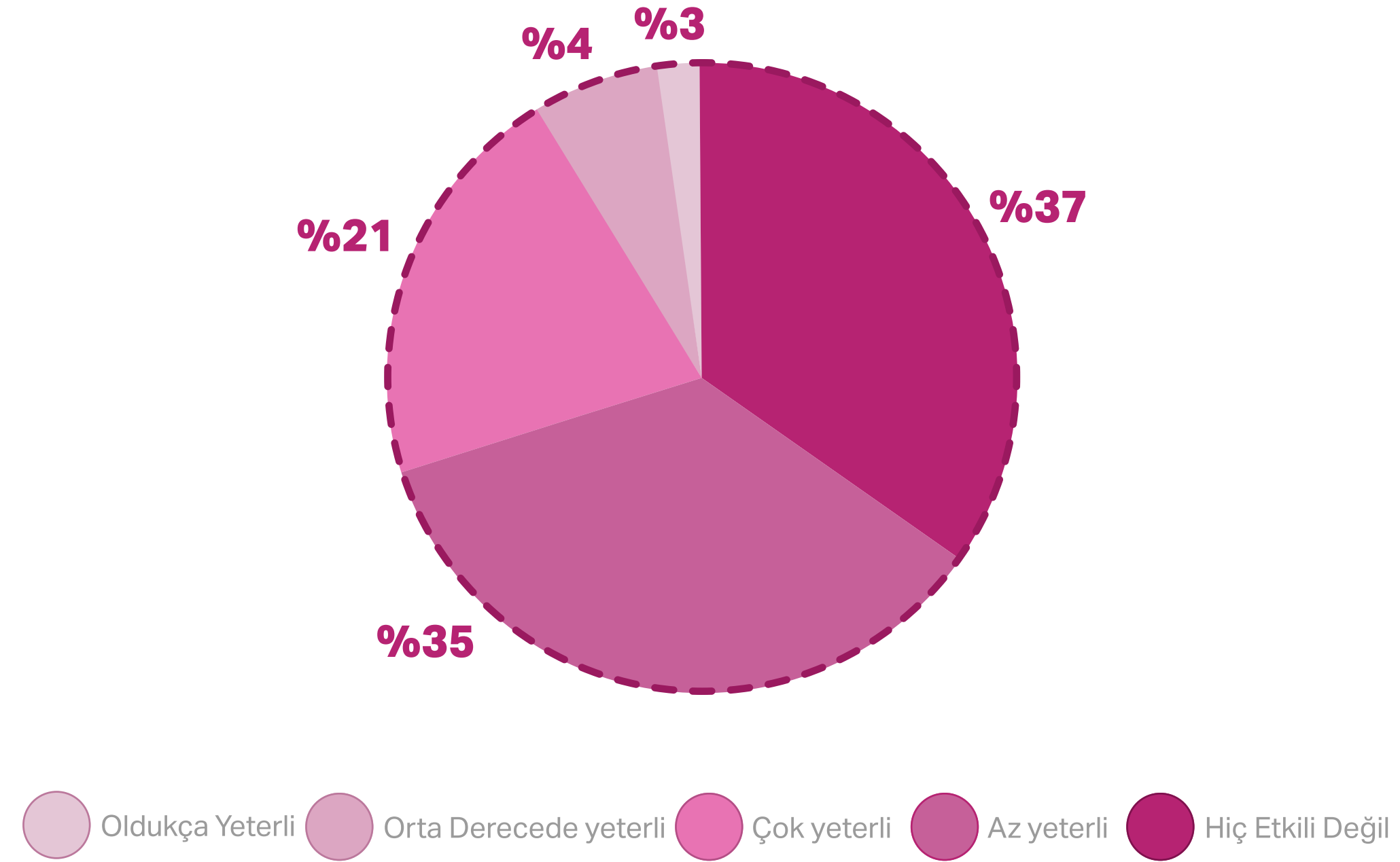
Sosyal Haklar ve Çalışma Koşulları

Tarım sektöründe kadınların ve gençlerin sosyal haklara dair bilgi düzeyi ve bu haklara erişimi sınırlıdır. **Katılımcıların %60'ı sosyal haklar konusundaki bilgi düzeyini "hiç yeterli değil" veya "az yeterli" olarak değerlendirmiştir.** Katılımcıların yaklaşık üçte biri bilgi düzeyini **"orta derecede yeterli"** bulurken **"oldukça yeterli"** ve **"çok yeterli"** yanıtlarının toplamı **%9'un altındadır.** Bu durum, sosyal haklara dair bilgilendirme ve erişim süreçlerinin daha kapsayıcı ve yaygın hâle getirilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Şekil 14: Tarım Sektöründeki Kadınların ve Gençlerin Sosyal Hakları Konusunda Bilgi Seviyeleri

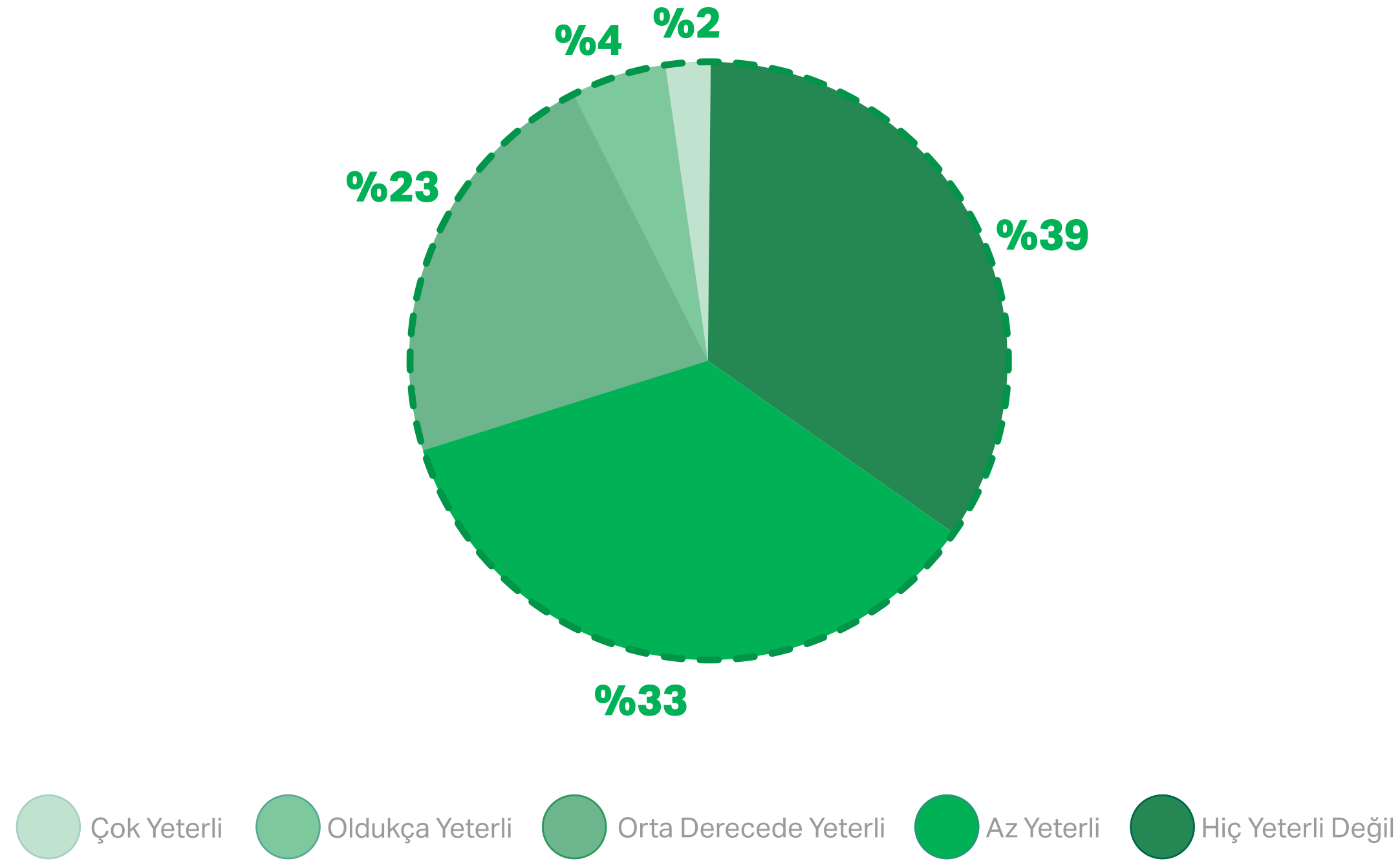
Kadınlara ve gençlere yönelik sosyal desteklerin yeterliliği konusunda katılımcı değerlendirmeleri mevcut durumda kısıtlılıkları açıkça ortaya koymaktadır. Katılımcıların %72'si mevcut destekleri "az yeterli" (%37) veya "hiç yeterli değil" (%35) olarak değerlendirmiştir. "Orta derecede yeterli" yanıtları %21 iken "oldukça yeterli" ve "çok yeterli" yanıtlarının toplamı %7'nin altındadır. Bu dağılım, sosyal desteklerin bilgi, erişim ve uygulama boyutlarında daha etkin hâle getirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Şekil 15: Tarım Sektöründeki Kadınların ve Gençlere Sağlanan Sosyal Desteklerin Yeterliliği

- Yönetici Mesajı
- Giriş
- Araştırma Tasarımı ve Yöntemi
- Katılımcı Profili ve Genel Görünüm
- **Temel Bulgular**
- Araştırma Sonuçları
- Değerlendirme ve Öneriler

Ücret adaletsizliği de sektörde önemli bir engel olarak öne çıkmaktadır. Tarımda çalışan kadın ve gençlerin %70'ten fazlası mevcut ücretleri yetersiz bulmakta, bu durum sürdürülebilir istihdamın önündeki temel bariyerlerden biri olarak tanımlanmaktadır.

Şekil 16: Tarım Sektöründeki Kadınlara ve Gençlere Sağlanan Ücretin Yeterliliği

Esnek Çalışma İmkânı	%66
Kreş ve Gündüz Bakım Evi	%57
Yarı Zamanlı Çalışma	%35
Kişisel Koruyucu Ekipman (Kıyafet, Eldiven, Siperlik vb.)	%33
Seyyar Tuvalet ve Hijyen Ürünleri	%31
Giyinme/Soyunma Odaları	%30
Süt ve Emzirme Alanları	%27

Şekil 17: Fiziksel Çalışma Koşullarının Yetersiz Bulunmasına Dair Değerlendirme

Yetersiz Bulunan Koşullar

Tarım sektöründe kadın ve genç çalışanların verimliliğini ve iş yaşam kalitesini doğrudan etkileyen iyileştirme gereksinimleri öne çıkmaktadır. Katılımcıların **%62'si hijyen, emzirme alanları, tuvalet gibi temel ihtiyaçlara yönelik düzenlemelerin yetersiz olduğunu** belirtmiştir. İş sağlığı ve güvenliği imkanlarını "az" veya "hiç yeterli değil" olarak değerlendirenlerin oranı %61'dir. Esnek çalışma imkânları %66, kreş ve gündüz bakım evi hizmetleri ise %57 oranında öncelikli ihtiyaçlar arasında gösterilmiştir. Ayrıca, hijyen ürünleri, seyyar tuvaletler, kişisel koruyucu ekipmanlar ve emzirme alanları gibi düzenlemelere yönelik talepler dikkat çekmektedir.

- Yönetici Mesajı
- Giriş
- Araştırma Tasarımı ve Yöntemi
- Katılımcı Profili ve Genel Görünüm

Temel Bulgular

- Araştırma Sonuçları
- Değerlendirme ve Öneriler

Tarım sektöründe kadınlar ve gençler için sunulan fiziksel çalışma koşullarının yeterliliği, katılımcı değerlendirmelerine göre sınırlı düzeyde kalmaktadır. Katılımcıların %62'si bu koşulları "az yeterli" veya "hiç yeterli değil" şeklinde tanımlamıştır. Bu oran, fiziksel ortamların iş sağlığı ve güvenliği, ergonomi ve temel altyapı açısından iyileştirme gereksinimleri olduğunu göstermektedir. Katılımcıların yaklaşık üçte biri koşulları "orta derecede yeterli" bulurken, "oldukça yeterli" ve "çok yeterli" yanıtlarının toplamı %7'nin altında kalmıştır.

Tarım sektöründe iş sağlığı ve güvenliği imkanlarının yeterliliği konusunda katılımcıların değerlendirmeleri, bu alanda erişim ve uygulama düzeyinde çeşitli sınırlılıkların bulunduğu işaret etmektedir. Katılımcıların %61'i sunulan imkanları "az yeterli" veya "hiç yeterli değil" olarak değerlendirmiştir. Bu oran, iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının sahada yaygın ve etkili biçimde sunulmadığını göstermektedir. Katılımcıların yaklaşık %28'i imkanları "orta derecede yeterli" bulurken, "oldukça yeterli" ve "çok yeterli" yanıtlarının toplamı %11'in altındadır.

İş Bulma ve Kariyer Süreçleri

Katılımcıların büyük çoğunluğu, tarım sektöründe kadınlar ve gençler için sunulan iş fırsatlarını sınırlı bulmaktadır. Anketi yanıtlayanların %64'ü bu fırsatları "hiç yeterli değil" veya "az yeterli" olarak değerlendirmiştir. Bu durum, sektördeki istihdam olanaklarının hem nicelik hem de nitelik açısından geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

İş bulma sürecine dair algılar da bu tabloyu desteklemektedir. Katılımcıların yaklaşık %80'i iş bulmayı "zor" ya da "oldukça zor" olarak tanımlamıştır. Bu değerlendirmeler, sektördeki erişilebilir ve sürdürülebilir istihdam kanallarının sınırlı olduğunu göstermektedir.

- Yönetici Mesajı

- Giriş

- Araştırma Tasarımı ve Yöntemi

- Katılımcı Profili ve Genel Görünüm

Temel Bulgular

- Araştırma Sonuçları

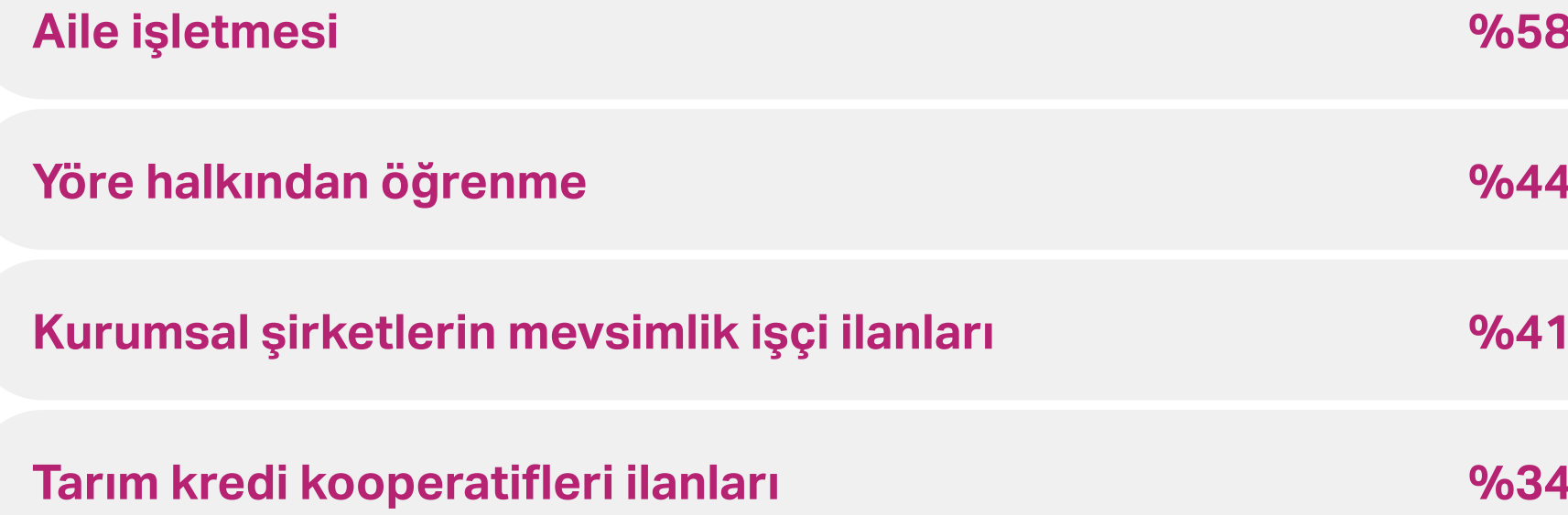
- Değerlendirme ve Öneriler

İstihdamın sağlandığı başlıca kaynaklar arasında aile işletmeleri (%50) ve yöresel ilişkiler (%43) öne çıkmaktadır. Bu dağılım, sektörel profesyonelleşmenin düşük olduğunu ve resmi istihdam mekanizmalarının henüz yeterince yaygınlaşmadığını göstermektedir. Katılımcıların en sık dile getirdiği yapısal engeller arasında ücret adaletsizliği (%58), iş fırsatlarının sınırlılığı (%44) ve olumsuz çalışma koşulları (%41) yer almaktadır.

Şekil 18: Tarım Sektöründeki İstihdam Engelleri

İş bulma süreçlerinin kolaylaştırılması için en çok ihtiyaç duyulan alanların başında iş bulma platformlarının geliştirilmesi (%65) gelmektedir. Bunu staj ve iş deneyimi fırsatları (%43), kariyer danışmanlığı hizmetleri (%39) ve ağ kurma olanakları (%34) izlemektedir.

Şekil 19: Tarım Sektöründeki İstihdam Kanalları

- Yönetici Mesajı
- Giriş
- Araştırma Tasarımı ve Yöntemi
- Katılımcı Profili ve Genel Görünüm
- Temel Bulgular
- Araştırma Sonuçları
- Değerlendirme ve Öneriler

Temel Zorluklar

Gerçekleştirilen ankette katılımcılara, mesleklerini icra ederken karşılaştıkları zorlukları serbest yanıt formatında belirtmeleri istenmiştir. Gelen yanıtlar aşağıda özetlenmiştir:

1. İklim Koşulları ve Aşırı Sıcaklık

Katılımcılar sıklıkla “sıcak”, “çok fazla sıcak”, “sıcaktan zorlanıyoruz” ve “iklim şartları” gibi ifadeler kullanmıştır. Bu durum, açık alanda çalışmanın fiziksel zorluklarını ve iklimlendirme sistemlerine duyulan ihtiyacı göstermektedir.

2. Ücret ve Maddi Zorluklar

“Ücret yetersizliği”, “asgari ücret”, “maddi imkansızlık”, “maliyet”, “para kazanamamak” ve “girdi maliyetleri” gibi ifadeler öne çıkmaktadır. Finansal desteklerin sınırlılığı, ücret politikalarının beklentileri karşılamaması ve gelir-emek dengesizliği, sektöre katılımı zorlaştıran temel unsurlar arasında yer almaktadır.

3. Kadın Olmak ve Cinsiyet Eşitsizliği

“Kadın olmak”, “kadın-erkek eşitsizliği”, “eşlerin destek vermemesi” ve “erkek egemen toplum” gibi ifadeler, kadınların tarımsal üretime katılımında toplumsal normlar, ailevi sorumluluklar ve cinsiyet temelli engellerin belirleyici rol oynadığını göstermektedir.

4. Ulaşım ve Altyapı Sorunları

“İşe gelirken yol problemi” ve “ulaşımda zorluk” gibi ifadeler, özellikle kırsal bölgelerde ulaşım altyapısının yetersiz olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum, kadın ve gençlerin düzenli ve güvenli şekilde işe erişimini sınırlandırarak istihdamda sürekliliği olumsuz etkileyebilir.

5. Eğitim ve Bilgiye Erişim Eksikliği

“Tarım konusunda bilgi eksikliği”, “danışmanlık hizmeti yok” ve “yüzeysel eğitimler” gibi ifadeler, teknik bilgiye erişim ve kapasite geliştirme olanaklarının sınırlı olduğunu göstermektedir. Bu eksiklik, sektörde verimlilik ve sürdürülebilirlik açısından gelişim alanlarına işaret etmektedir.

6. Pazarlama ve Ürün Değer Zinciri Sorunları

“Mahsulü pazarlayamamak”, “pazarda aracılının fazlalığı”, “ürün fiyat dengesizliği” ve “pazarlama desteği eksik” gibi ifadeler, üreticilerin ürünlerini değerinde satmakta zorlandığını göstermektedir. Bu durum, tarımsal üretimin ekonomik sürdürülebilirliğini doğrudan tehdit eden bir unsur olarak öne çıkmaktadır.

- Yönetici Mesajı

- Giriş

- Araştırma Tasarımı ve Yöntemi

- Katılımcı Profili ve Genel Görünüm

Temel Bulgular

- Araştırma Sonuçları

- Değerlendirme ve Öneriler

Araştırma Sonuçları

Anket bulguları, kadınlar ve gençlerin tarım sektöründe kalıcı ve üretken şekilde yer alabilmeleri için çok boyutlu bir destek sistemine ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Eğitim, teknolojiye erişim, sosyal destekler, adil ücretlendirme ve çalışma koşulları, bu sürecin en temel bileşenleri olarak öne çıkmaktadır.

Katılımcılar, tarımda kadın ve genç istihdamının artırılmasına yönelik aşağıdaki çözüm alanlarını öncelikli görmektedir:

- **Eğitim ve destek programları (%62)**
- **Finansal destekler (%60)**
- **Kariyer fırsatlarının artırılması (%42)**
- **İş bulma platformlarının geliştirilmesi (%65)**
- **Staj ve iş deneyimi olanakları (%43)**

Bu sonuçlar, gençlerin ve kadınların daha **yapılandırılmış, kurumsal ve destekleyici sistemlere** ihtiyaç duyduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Eğitim ve Destek Programlarına Yönelik İhtiyaç Analizi

Katılımcıların eğitim ve deneyim düzeyleri illere göre farklılık göstermektedir. Denizli, Eskişehir ve Konya'da eğitim seviyesi görece daha düşük (ilkokul/lise), bu illerde tarım sektöründe **0–3 yıl deneyime sahip katılımcıların yoğunluğu** dikkat çekmektedir. Edirne ve Kayseri ise daha yüksek eğitim düzeyine sahip profillere ev sahipliği yapmaktadır. Edirne'de uzun yıllara dayalı sektörel bilgisi olan katılımcılar (%10+ yıl deneyim), Kayseri'de ise genç ve sektöre yeni başlayanlar (0–3 yıl deneyim) öne çıkmaktadır.

Bu dağılım doğrultusunda:

- **Temel bilgi eksikliği** görülen illerde uygulamalı tarım okuryazarlığı, iklim değişikliği farkındalığı ve geleneksel-modern tarım entegrasyonu eğitimleri önerilmektedir.
- **Belirli bir eğitim seviyesine sahip ancak sektörel deneyimi sınırlı olan gruplara** tarım mentörlük programları, işbaşı eğitimleri ve kooperatif bazlı staj imkânları sunulmalıdır.
- **Kıdemli ve eğitilmiş gruplar** yerel liderlik potansiyelleri doğrultusunda eğitim ve danışmanlık süreçlerinde aktif roller üstlenecek şekilde desteklenmelidir.

- Yönetici Mesajı
- Giriş
- Araştırma Tasarımı ve Yöntemi
- Katılımcı Profili ve Genel Görünüm
- Temel Bulgular
- **Araştırma Sonuçları**
- Değerlendirme ve Öneriler

Tüm deneyim gruplarında **sürdürülebilir tarım uygulamaları** ortak bir eğitim talebi olarak öne çıkmaktadır. 6–10 yıl deneyime sahip katılımcılar ayrıca girişimcilik ve iş kurma konularına ilgi göstermektedir. Bu doğrultuda eğitim modülleri deneyim seviyesine göre üç katmanda kurgulanmalıdır:

- **Yeni başlayanlar (0–3 yıl):** Temel tarım teknikleri, iş sağlığı ve güvenliği, iklim farkındalığı
- **Orta deneyim (4–10 yıl):** Girişimcilik, kooperatif yönetimi, teknolojiye geçiş
- **Kıdemli grup (10+ yıl):** Ürün çeşitlendirme, e-ticaret, sürdürülebilir iş modelleri

Ayrıca, 6–10 yıl deneyime sahip gruplar için **üretici pazarı kurma, yerel markalaşma ve mikro-finans destekleri** gibi uygulamalı girişimcilik programları önerilmektedir.

Cinsiyet bazında eğitim taleplerinde farklılıklar öne çıkmaktadır. Kadınlar daha çok **sürdürülebilir tarım (%62)** ve gübre-bitkisel gelişim konularına ilgi gösterirken, erkekler **modern tarım teknolojileri (%51)** ve **finansal okuryazarlık** alanlarına yönelmektedir. Bu farklılıklar sürdürülebilir tarım alanında kadınların görece yüksek ilgisini de doğrular niteliktedir.

Coğrafi dağılım da eğitim taleplerinde belirleyici olmaktadır. Konya, Kayseri ve Çankırı’da neredeyse tüm başlıklarda eğitim talebi ortaya çıkarken, özellikle Çankırı’da iklim değişikliği ve modern teknolojilere yönelik talepler %71 oranıyla dikkat çekmektedir. Bu veriler doğrultusunda, bölgelerin tarımsal risk profiline uygun eğitim takvimleri hazırlanması uygun olacaktır. Örneğin, kuraklık riski taşıyan bölgelerde iklim değişikliği odaklı eğitimler önceliklendirilebilir.

Ayrıca, Tarım İl Müdürlükleri iş birliğiyle **bölgesel eğitimler** başlatılması ve teknoloji talebinin yüksek olduğu illerde **mobil tarım teknolojisi laboratuvarları** kurulması, yerel kapasitenin güçlendirilmesine katkı sağlayacaktır.

Yaş faktörü de eğitim taleplerini belirleyen önemli bir parametredir. 18–24 yaş arası bireyler girişimcilik eğitime (%64) yoğun ilgi gösterirken, 50 yaş üzeri bireyler tarımsal teknik konulara yönelmektedir. Bu doğrultuda gençler için tarım girişimciliğini destekleyen kuluçka merkezleri kurulması; yaşlı çiftçiler için ise yaşam boyu öğrenme yaklaşımına dayalı, kolaylaştırılmış ve erişilebilir eğitim programları geliştirilmesi önerilmektedir. Ayrıca, kuşaklar arası bilgi aktarımını teşvik etmek amacıyla dijital belgesel ve eğitim projeleri hayata geçirilerek sektörel hafızanın korunması ve deneyim paylaşımının yaygınlaştırılması sağlanabilir.

• Yönetici Mesajı

• Giriş

• Araştırma Tasarımı ve Yöntemi

• Katılımcı Profili ve Genel Görünüm

• Temel Bulgular

• **Araştırma Sonuçları**

• Değerlendirme ve Öneriler

Cinsiyet ve Eğitim Dağılımına Göre Eşitsizlikler

Ankete katılan kadınların büyük çoğunluğunun ilkokul mezunu olduğu (%85), erkeklerde ise daha dengeli bir eğitim dağılımı bulunduğu görülmektedir. Lisans ve üzeri eğitim düzeyinde kadın-erkek oranı eşit olmakla birlikte kadınların eğitim durumlarının alt seviyelerde yoğunlaşması, tarım sektöründeki katılımlarını sınırlamaktadır.

- **Burs ve Uzaktan Eğitim:** Kadınlara yönelik burs programları ve kırsal bölgelerde erişilebilir uzaktan eğitim olanakları artırılabilir.
- **Kolay Anlaşılır Müfredat:** Düşük eğitim düzeyine sahip kadınlar için sade, görsel destekli içerikler oluşturulabilir.
- **Liderlik ve Temsil:** Eğitimli kadınların kooperatif ve üretici birliklerinde temsilci olarak teşvik edilmesi; tarımda kadın liderliğinin güçlendirilmesi sağlanabilir.

- Yönetici Mesajı
- Giriş
- Araştırma Tasarımı ve Yöntemi
- Katılımcı Profili ve Genel Görünüm
- Temel Bulgular
- **Araştırma Sonuçları**
- Değerlendirme ve Öneriler

Teknolojiye Erişim ve Destek Beklentileri

Anket sonuçları, teknolojiye erişim konusunda yaş ve bölge temelli farklılıklar bulunduğunu göstermektedir. Özellikle 41–50 yaş grubu, dijital tarım uygulamalarına daha mesafeli yaklaşmaktadır. Bölgesel dağılım incelendiğinde ise Kayseri ve Çankırı gibi illerde “az yeterli” veya “hiç yeterli değil” yanıtlarının %60’a ulaştığı görülmektedir. Bu tablo, teknolojiye erişim ve kullanım konusunda hem yaşa hem de bölge odaklı destek mekanizmalarının geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Bu kapsamda, 41 yaş ve üzeri gruplara yönelik dijital okuryazarlık kampanyaları başlatılması, genç gruplara ise tarımda kodlama, veri analizi ve dijital üretim süreçlerini kapsayan eğitim programları sunulması önerilmektedir. Ayrıca, yerel belediyeler ve üniversiteler iş birliğiyle kurulması önerilen “Tarım Teknolojileri Deneyim Merkezleri”, hem farkındalığın artmasına hem de uygulama kapasitesinin güçlendirilmesine katkı sağlayacaktır.

Fiziksel Koşullara Yönelik Taleplerin Bölgesel Dağılımı

Fiziksel çalışma koşullarına yönelik talepler, bölgesel düzeyde belirgin bir yoğunluk göstermektedir. Esnek çalışma düzenlemeleri, kreş hizmetleri, kişisel koruyucu ekipman ve hijyen imkanları hemen her ilde öne çıkan başlıklar arasında yer almaktadır. Özellikle Çankırı, Konya, Kayseri ve Sakarya gibi illerde bu taleplerin %50’nin üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Bu doğrultuda, yerel yönetimler ve kadın kooperatifleri iş birliğiyle **kırsalda kadın dostu çalışma alanlarının** tasarlanması önem taşımaktadır. Tarım işletmelerinde hijyen koşullarına ilişkin sertifikasyon uygulamaları teşvik mekanizmalarıyla desteklenmesi; mevsimlik işçilere yönelik **mobil hijyen üniteleri ve kreş hizmetleri** yaygınlaştırılarak çalışma ortamlarının daha kapsayıcı hale getirilmesi önerilmektedir.

- Yönetici Mesajı
- Giriş
- Araştırma Tasarımı ve Yöntemi
- Katılımcı Profili ve Genel Görünüm
- Temel Bulgular
- **Araştırma Sonuçları**
- Değerlendirme ve Öneriler

Değerlendirme ve Öneriler

Değerlendirme

Raporda yer alan analiz ve bulgular doğrultusunda, tarım sektöründe kadın ve gençlerin istihdamını artırmak ve sektöre katılımını güçlendirmek için kapsayıcı ve çok paydaşlı politika mekanizmalarının geliştirilmesi önem arz etmektedir. Kurulması önerilen “Tarımda Kadın ve Genç Akademileri” aracılığıyla mesleki eğitim, dijital tarım uygulamaları, girişimcilik ve pazarlama odaklı modüller sunulması; teknoloji okuryazarlığını yaygınlaştırmak amacıyla mobil eğitim araçları ve çevrim içi platformlar devreye alınması, özellikle kırsal bölgelerdeki tarım iş gücünün bilgiye erişimini artıracaktır.

Katılımcı verileri, iş bulma süreçlerinin %60 oranında zorlayıcı bulunduğunu; ücret adaletsizliği (%58), yetersiz çalışma koşulları (%41) ve sınırlı sosyal hak erişimi gibi yapısal sorunların sektöre katılımı olumsuz etkilediğini göstermektedir. Ayrıca, Tarım politikalarının yalnızca %11’lik bir kesim tarafından “yeterince destekleyici” olarak değerlendirilmesi, mevcut politika araçlarının gözden geçirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Kadınlara yönelik sosyal destek paketleri kapsamında kreş, ulaşım ve hijyen hizmetleri; genç çiftçiler için ise hibe, faizsiz kredi ve iş kurma desteği gibi finansal teşvikler üretime katılıma katkı sağlayacaktır. İş bulma, staj ve danışmanlık süreçlerini destekleyecek dijital platformlarla resmi istihdama geçiş kolaylaştırılırken, tüm bu süreçte özel sektörün rolünün güçlendirilmesi, şirketlerin kadın ve genç girişimcilere yönelik yatırım ve mentorluk programları sunmaları önemli bir teşvik potansiyeli taşımaktadır.

Kırsal bölgelerde kurulacak eğitim merkezleri bilgi aktarımının yanı sıra esnek ve güvenceli istihdam modelleri (örneğin yarı zamanlı çalışma, bakım destekli istihdam) ile sektöre erişimin artırılmasında öncü bir rol üstlenebilir. Kariyer danışmanlığı hizmetleri ve iş bulma sistemlerinin yaygınlaştırılması, tarımsal girişimcilik yönünde hibe, kredi ve teknik danışmanlık desteklerinin artırılması ise nitelikli istihdama doğrudan katkı sağlayacaktır.

Sivil toplum kuruluşlarının kadınlara yönelik hijyen, bakım ve esnek çalışma modellerini içeren yerel projeler geliştirmesi fiziksel koşulların iyileştirilmesine hizmet ederken, belediyeler ve üniversitelerle kurulacak iş birliği ağları ile ortak saha çalışmaları yürütülmesi de destekleyici adımlar arasında yer almaktadır.

Özel sektörün girişimcilik yarışmaları, kuluçka merkezleri ve pazarlama eğitimleri ile gençlere ulaşması; kadın çiftçileri odağa alan uzun soluklu sosyal sorumluluk projeleri yürütmeleri; mevsimlik istihdamın ötesine geçerek, uzun vadeli ve beceriye dayalı istihdam modelleri geliştirmeleri sektörün sürdürülebilirliği açısından kritik önemdedir.

• Yönetici Mesajı

• Giriş

• Araştırma Tasarımı ve Yöntemi

• Katılımcı Profili ve Genel Görünüm

• Temel Bulgular

• Araştırma Sonuçları

Değerlendirme ve Öneriler

Aksiyon Önerileri

1. Eğitim ve Kapasite Geliştirme

- “Tarımda Kadın ve Genç Akademileri” kurularak; mesleki eğitim, dijital tarım uygulamaları, girişimcilik ve pazarlama konularında modüller sunulması
- Kırsal bölgelerde teknoloji okuryazarlığını artırmak için mobil eğitim araçları ve çevrim içi platformlar kullanılması
- Dijital tarım eğitim kampları ve mobil uygulama tabanlı içeriklerle öğrenme süreçlerinin desteklenmesi

2. Sosyal Destek ve Altyapı Hizmetleri

- Kadınlar için kreş, ulaşım ve hijyen hizmetleri içeren sosyal destek paketleri sunulması
- Yerel yönetimlerle iş birliği içinde mobil kreş, servis hizmetleri ve hijyen üniteleri gibi altyapı çözümleri geliştirilmesi

3. Finansal Teşvikler ve Girişimcilik Destekleri

- Genç çiftçilere yönelik hibe, faizsiz kredi ve iş kurma destekleri artırılması
- Tarımsal girişimcilik için teknik danışmanlık, pazarlama eğitimi ve kuluçka merkezi desteği sağlanması
- Kooperatifler ve dijital pazar yerleriyle kadın ve genç üreticilerin pazara erişiminin kolaylaştırılması

4. Dijital ve Fiziksel Platformlar

- İş bulma, staj ve danışmanlık hizmetleri için dijital platformlar geliştirilerek resmi istihdama geçişin desteklenmesi
- Kadın ve genç üreticilerin eğitim ve destek programlarına erişimini kolaylaştıracak ortak bir dijital bilgi/başvuru platformu kurulması

5. İstihdam Modelleri ve Kariyer Desteği

- Kırsal bölgelerde esnek ve güvenceli istihdam modelleri (yarı zamanlı, bakım destekli vb.) yaygınlaştırılması
- Kariyer danışmanlığı ve iş bulma sistemleri ile sektöre katılım artırılması
- Mevsimlik işlerin ötesine geçerek uzun vadeli ve beceriye dayalı istihdam modellerinin geliştirilmesi

• Yönetici Mesajı

• Giriş

• Araştırma Tasarımı ve Yöntemi

• Katılımcı Profili ve Genel Görünüm

• Temel Bulgular

• Araştırma Sonuçları

Değerlendirme ve Öneriler

6. Özel Sektör Katılımı ve Sosyal Sorumluluk

- Şirketlerin kadın ve genç girişimcilere yönelik yatırım ve mentörlük programları sunması
- Genç çiftçiler için girişimcilik yarışmaları ve özel sektör destekli kuluçka programları düzenlenmesi
- Kadın çiftçilere odaklanan kurumsal sosyal sorumluluk projeleri yaygınlaştırılması

7. İklim Dayanıklılığı ve Risk Yönetimi

- Kadın ve genç çiftçilere yönelik iklim adaptasyonu eğitimleri verilmesi
- Tarımsal üretimi güvence altına alacak sigorta mekanizmaları geliştirilmesi

Çok Paydaşlı İş Birlikleri ile Özelleştirilmiş Çözümler:

Rapordaki bulgular ve öneriler ışığında tarımda kadın ve genç istihdamının artırılması için çok paydaşlı iş birliği modellerinin önemli bir fark yaratacağı görülmektedir. İhtiyaçların cinsiyet, eğitim, yaş, bölge gibi farklılıkları kapsayacak şekilde ele alınması, özelleştirilmiş çözümlerle sağlanan iyileşmelerin ölçümü, takibi ve gelişimi uzun vadeli bakış açısı ile desteklenmesi uygun olacaktır. Bu yönde düzenleyici kurumların, eğitim kurumlarının, özel sektör şirketlerinin ve ilgili sivil inisiyatiflerin öncelikli alanlarda ortak hedefler doğrultusunda birlikte çalışması önem arz etmektedir. Mevcut politikaların gözden geçirilmesi ve yeni politikaların oluşturulması aşamalarında çok paydaşlı ve çok sesli bir süreç yönetimi, tarımda sürdürülebilir ve kapsayıcı istihdam yoluyla sektörel gelişimi hızlandıracak potansiyele sahiptir.

- Yönetici Mesajı
- Giriş
- Araştırma Tasarımı ve Yöntemi
- Katılımcı Profili ve Genel Görünüm
- Temel Bulgular
- Araştırma Sonuçları
- Değerlendirme ve Öneriler

 www.skdturkiye.org

 info@skdturkiye.org

 +90 212 807 02 05

 *Kolektif House, Levent, Esentepe Mah. Talatpaşa Cad. No: 5/1, 34394
Levent/ İstanbul*